

Förtätning - olägenhet eller tillgång för städernas barn?

Densification - inconvenience or asset for the children of the cities?

Förtätning - olägenhet eller tillgång för städernas barn?

Densification - inconvenience or asset for the children of the cities?

Viktorija Ackar & Patricia Barna

Handledare: Märit Jansson, SLU, Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Examinator: Gunilla Lindholm, SLU, Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Biträdande examinator: Maria Kylin, SLU, Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Omfattning: 30 hp

Nivå och fördjupning: Avancerad nivå, A2E

Kurstitel: Självständigt arbete i Landskapsarkitektur

Kursansvarig inst.: Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Kurskod: EX0859

Program: Hållbar stadsutveckling, ledning, organisering och förvaltning - Masterprogram

Utgivningsort: Alnarp

Utgivningsår: 2020

Elektronisk publicering: <http://stud.epsilon.slu.se>

Nyckelord: Förtätning, barn, rekreation, utomhusmiljö, planerarperspektiv, förtättningsområden, Ystad, Trelleborg

Key words: Densification, children, recreation, outdoor environment, planners perspective, densification areas, Ystad, Trelleborg

FÖRORD

Först och främst vill vi rikta ett stort tack till Märit Jansson som tog sig an handledarrollen och hjälpte oss avgränsa ämnesvalet samt medverkade i förverkligandet av det här arbetet. Vi önskar även tacka alla informanter från Ystads och Trelleborgs kommun, utan er hade inte arbetet kunnat färdigställas!

Slutligen ett stort tack till våra nära och kära som engagerat oss utanför studiebubblan och gjort den osäkra vardagen till vad den alla dagar om året egentligen bör vara - *säker*!

Viktorija Ackar

Malmö, Maj 2020

Patricia Barna

Malmö, Maj 2020

SAMMANFATTNING

När det nuförtiden talas om förtätning, talas det oftast om att öka bostadsbyggandet för att möta de växande bostadsbehoven. Samtidigt erhåller förtätningen kritik för att allt oftare beskrivas som synonymt med hållbar stadsplanering. Rådande förtätningideal alstrar konsekvenser vad gäller barns tillgång och möjlighet till utomhusrekreation. Det här arbetet avser att undersöka om förtätning är en *olägenhet* eller *tillgång* för städernas barn och deras utomhusrekreation.

Avsikten har varit att, ur ett planerarperspektiv, undersöka hur Ystads och Trelleborgs kommun planerar förtätningsområden i relation till barns utomhusrekreation. I Ystad har vi utgått från det nyproducerade området Västra Sjöstaden som genomgår kontinuerlig förtätning, medan vi i Trelleborg förhållit oss till Övre & Stadsparkskvarteren som är ett befintligt område som planeras genomgå förtätning. För att få en övergripande resultatbild har en multipel fallstudie utgjort arbetets grund, med metoder som dokumentanalys, platsbesök och e-postkonversationer. Som stöd har vi använt ett teoretiskt ramverk koncentrerat till dels Child-Friendly Environments (CFE) för att kunna synliggöra konceptet med barnvänliga städer (Horelli, 1998; Riggio, 2002; Kyttä, 2004), dels Transit-Oriented Development (TOD) för att lyfta innebörden av kompakt förtätning som alstrar promenadvänliga städer baserade kring noder för kollektivtrafik (Bengtsson & Qviström, 2015; Padeiro, Louro & Marques da Costa, 2019). Arbetet har därigenom haft ett dynamiskt tillvägagångssätt som genererat ett slutresultat som tyder på att planerarna projekterar attraktiva stadsförtätningar utan tillräcklig hänsyn till barn och deras möjligheter till utomhusrekreation i staden. I slutändan förblir detta en politiskt och kommunalt förankrad prioriteringsfråga; om förtätningen anses vara viktigare än stadens friytor för rekreation och vice versa.

SUMMARY

Nowadays, when it comes to densification, it is often associated with the increasing construction of housing in an attempt to meet the needs of the growing city. At the same time, the densification receives criticism for the fact that it is increasingly referred to as sustainable urban planning. The ideal regarding prevailing densification generates consequences for children's access and opportunities for outdoor recreation, as children are one of the most vulnerable social groups. This thesis aims to examine whether densification is an *inconvenience* or *asset* for urban children and their outdoor recreation.

The aim has been to investigate how Ystad's and Trelleborg's municipalities contemplate densification in relation to children's outdoor recreation, from a planner's perspective. In Ystad, we have focused on Västra Sjöstaden which is a newly produced area that is still undergoing densification, while in Trelleborg we have focused on Övre & Stadsparkskvarteren which is an existing area that is planned to undergo densification. In order to achieve a more comprehensive result, a multiple case study has shaped the foundation of this thesis, with methods such as document analysis, site visits and email conversations. We have also used a theoretical framework that concentrates partly on Child-Friendly Environments (CFE) in order to describe the concept of child-friendly cities (Horelli, 1998; Riggio, 2002; Kyttä, 2004), and Transit-Oriented Development (TOD) to highlight the meaning of densification that creates walkable cities (Bengtsson & Qviström, 2015; Padeiro, Louro & Marques da Costa, 2019). Thereby, the thesis has had a dynamic approach that has generated a final result that indicates that the planners are constructing attractive urban densification without sufficient regard for children and their opportunities for outdoor recreation in the city. This is because in the end it remains a political and municipal priority issue; if the densification is more important than the open spaces of the city and vice versa.

INNEHÅLL

KAPITEL 1	1
1. INTRODUKTION	2
1.1. Problemformulering	2
1.2. Syfte & frågeställningar	4
KAPITEL 2	5
2. MODELLER FÖR HÅLLBAR STADSPLANERING	6
2.1. Motivering av de underbyggda modellerna	6
2.2. Child-Friendly Environments (CFE)	7
2.3. Transit-Oriented Development (TOD)	10
KAPITEL 3	12
3. METOD & TILLVÄGAGÅNGSSÄTT	13
3.1. Två kommuner med höga ambitioner	13
3.2. Ystads kommun	14
3.2.1. Västra Sjöstaden	15
3.3. Trelleborgs kommun	16
3.3.1. Övre & Stadsparkskvarteren	17
3.4. Dokumentstudie	18

3.5. Platsbesök	19
3.5.1. Platsbesökens metodologiska genomförande	20
3.5.2. Goda miljöerbjudanden & god rörelsefrihet	20
3.6. E-postkonversationer	21
3.7. Etiska överväganden	23
KAPITEL 4	25
4. RESULTAT	26
4.1. Ystads kommun	26
4.1.1. Dokumentanalys	26
4.1.1.1. Den täta staden	26
4.1.1.2. Den barnvänliga staden	28
4.1.2. Platsanalys	30
4.1.2.1. Västra Sjöstaden, Ystads kommun	30
4.1.3. Planerarnas perspektiv	34
4.1.3.1. Förtätning som planeringsideal	34
4.1.3.2. Planering för rekreation	34
4.1.3.3. Implementering av perspektiven i Västra Sjöstaden	35
4.1.3.4. Att implementera barnperspektivet i planeringen	36
4.2. Trelleborgs kommun	37

4.2.1. Dokumentanalys	37
4.2.1.1. Den täta staden	37
4.2.1.2. Den barnvänliga staden	39
4.2.2. Platsanalys	41
4.2.2.1. Övre & Stadsparkskvarteren, Trelleborgs kommun	41
4.2.3. Planerarnas perspektiv	44
4.2.3.1. Förtätning som planeringsideal	44
4.2.3.2. Planering för rekreation	45
4.2.3.3. Implementering av perspektiven i Övre & Stadsparkskvarteren	46
4.2.3.4. Att implementera barnperspektivet i planeringen	49
KAPITEL 5	51
5. DISKUSSION	52
5.1. Förtätning som stadsplaneringsideal	52
5.1.1. Skapandet av attraktiv stadsförtätning	54
5.2. Stadsplanering för barnvänlig utomhusmiljö	57
5.2.1. Planering utifrån barns utomhusrekreation	61
5.3. Metoddiskussion	65
KAPITEL 6	67
6. REFLEKTERANDE SLUTSATS	68

6.1. Planerares inställning till barns utomhusrekreation	68
6.2. Barns rätt till utomhusrekreation	69
6.3. Vidare forskningsstudier	70
KAPITEL 7	71
7. REFERENSFÖRTECKNING	72
7.1. Figurförteckning	75

KAPITEL 1

1. INTRODUKTION

Förtätning är ett omdiskuterat ämne som genomsyrar dagens stadsplanering (Boverket, 2016). I takt med den höga urbaniseringsgraden blir städerna allt tätare och det planeras ofta för ett stort antal bostäder på en liten yta. På grund av den återkommande önskan om att bygga för att kunna täcka städernas stora bostadsbehov, glöms det ofta bort att reflektera över hur utomhusmiljöns upplevda kvalitet blir om staden förtätas allt mer och går miste om värden som har att göra med kvantitet. Det är essentiellt att alltjämt kunna ta hänsyn till stadens olika samhällsgrupper, däribland *barn*, och hur deras behov skall tillgodoses på ett hållbart sätt samtidigt som stadens utomhusmiljöer bidrar till en hög livskvalitet (Boverket, 2016).

Forskningsresultat tyder på att utformningen av den fysiska utomhusmiljön i staden har en stor inverkan på såväl barns hälsa som utveckling och lärande (Boverket, 2015; Köhler, 2017). Av denna anledning beaktas barn vara en särskilt utsatt samhällsgrupp som förtätningen har stor inverkan på när staden blir mer kompakt. Sedan FNs barnkonvention trädde i kraft som svensk lag 1 januari år 2020 (Sveriges Kommuner och Regioner, 2020), åligger det å andra

sidan samtliga kommuner att genomföra stads- och attitydförändringar samt nya strategier med hänsyn till *barnvänliga städer*. Om städerna görs allt mer barnvänliga och det skapas en känsla av tillhörighet i staden, kan barn få en ökad känsla av delaktighet och även bistå kommunerna i planeringen av barnvänliga utomhusmiljöer som alstrar rekreation för lek och rörelse (Brennan, Barnett & McGrath, 2009). Då barnvänliga utomhusmiljöer förväntas anpassas efter barn som lever i staden, är det väsentligt att låta barnen vara med i planeringsprocesserna (Riggio, 2002). För vad vore en barnvänlig och rekreativ utomhusmiljö i staden utan just barnen?

1.1. Problemformulering

En vanlig följd av ökad bebyggelsestruktur är att stora delar av den befintliga stadsstrukturen tas i anspråk för att gynna en tät bebyggelse (Boverket, 2013). Förtätning resulterar i sin tur i diverse konsekvenser på stadens fysiska kvaliteter, vilket på lång sikt också leder till sociala konsekvenser (ibid). Vetenskapliga argument indikerar tydligt att okontrollerad förtätning är

ogynnsamt för städernas barn. Cele (2015) betonar att förtätning inte alls är fördelaktigt i fråga om barns rörlighet och utvecklingsförmåga vad gäller lek och rekreation, trots att rätten till rekreation i relation till barnkonventionen betonas vara väsentlig i en fungerande stadsmiljö (Sveriges Kommuner och Regioner, 2020). Av den här anledningen anser vi att teoretiska tankesätt kring förtätning och barnvänliga städer är viktiga, men att det är desto viktigare att förstå hur kommunala planerare rent praktiskt planerar för / med förtätning och barnvänlig utomhusmiljö. Just för att det är planerarna som antingen kan gynna en barnvänlig stad genom att engagera barn i frågor som berör dem, eller missgynna den barnvänliga planeringen genom att bortse från barnen (Horelli, 1998). Intresset för att förstå vilken roll planerare har i stadsplaneringen med hänsyn till barns rekreativsmöjligheter och rörelsefrihet i stadens utomhusmiljöer, har i huvudsak vuxit fram ur problematiken med en alltför förtätad stadsbebyggelse och arbetet bakom den. Vi avser därför att undersöka om förtätning är en olägenhet eller tillgång för städernas barn och deras möjlighet till utomhusrekreation.

Under en längre tid har det funnits ett aktivt planeringsarbete för barn i den bebyggda stadsmiljön, där kommuner på olika sätt försökt arbeta med

barnkonsekvensanalyser. Det här engagemanget har dock en tendens att skilja sig från verkligheten, då den kommunala planeringen för en barnvänlig utomhusmiljö riskerar att marginaliseras när det väl kommer till kritan. Det framgår tydligt att barn och deras rekreativsmöjligheter är en utmaning då kommuner i samband med att mark tas i anspråk också tar rekreativa värden i anspråk (Boverket, 2013). Däremot är det enligt den nationella plan- och bygglagen (PBL) 8 kap. § 9 en självklarhet att det förväntas finnas "...tillräckligt stor friyta som är lämplig för lek och utevistelse. Om det inte finns tillräckliga utrymmen [...] ska man i första hand ordna friyta." (SFS 2019:949). Den här lagstiftningen är en indikation på att det inom stadsplaneringen är ett ofrånkomligt krav att ta hänsyn till barn och deras rekreativsmöjligheter i staden. Planerar man för barn och deras möjligheter för rekreation, planerar man även för en hälsosam, trygg och säker barndom som gynnar den fysiska, sociala, kognitiva och emotionella utvecklingen (Kytä, 2004). Att inte planera för barns rekreativsmöjligheter är därmed inte bara problematiskt, utan även en långsiktig konsekvens för kommunen.

I arbetet för en barnvänlig stad innehar planerare en viktig roll samtidigt som de ofta hamnar mellan olika synsätt och diskurser för vad som beaktas vara,

respektive inte vara, en hållbar stadsplanering (Henrikson & Weibull, 2008). Olika värden lyfts i planeringen och konkurrerar om att bli prioriterade, samtidigt som problemen ökar i och med att planerarna aldrig riktigt vet om rätt avvägningar görs och hur de skall navigera mellan förtätning och rätten till barnvänlig utomhusmiljö. I många avseenden beaktas förtätning vara något positivt som kan leda till en hållbar stadsbyggnation, samtidigt som det ofta även riktas kritik mot förtätningen (Henrikson & Weibull, 2008). Ett återkommande argument är att stadsförtätning bland annat leder till minskade avstånd, vilket resulterar i att det skapas en närhet till olika verksamheter och bidrar därmed till sociala kvaliteter. Däremot går staden miste om rekreativa kvaliteter såsom parker och lektyr till följd av stadsförtätningen (ibid). Förtätning kan alltså tillföra en stad både positiva och negativa värden som kan ställas mot varandra.

Det framstår som väsentligt att ifrågasätta om en barnvänlig stad kan samverka med en förtätad stad, i huvudsak om förtätningen faktiskt är en olägenhet för barnen eller om det i själva verket kan vara en tillgång för dem. För samtidigt som det missgynnar genom att ytorna för lek och rekreation minskar, kan det även gynna genom minskade avstånd mellan hem, förskola och skola. Likväl

förblir vi medvetna om att de kommunala planerarna är de enda som kan beskriva sin verklighet, av denna anledning är *planerares perspektiv och roll* avgörande för det här arbetet. På samma sätt som deras roll är avgörande för hela stadsplaneringen i allmänhet.

1.2. Syfte & frågeställningar

Syftet med det här arbetet är att utifrån aktuella planeringsprojekt i två skånska kommuner undersöka hur styrdokument och planerare formulerar sig kring barns utomhusmiljöer. Målet är att förstå vad som sker, eller förväntas ske, med barns utomhusrekreation när städer genomgår ytterligare förtätning av befintlig bebyggelse respektive planerar tätt i nyproducerade stadsområden. Följande frågeställningar har utformats;

- *Hur ser planerare på aktuella planeringsprojekt utifrån barns utomhusrekreation?*
- *Vad kan man hitta i dagens planering som stödjer eller motverkar barns utomhusrekreation?*

KAPITEL 2

2. MODELLER FÖR HÅLLBAR STADSPLANERING

Det finns en mängd modeller som kan fungera som vägledning för det här arbetet. Vi har valt att utgå från två underbyggda modeller för hållbar stadsplanering och en motivering av dessa inleder detta kapitel. Dessa modeller avspeglar de två diskurser vars ideal vi vill undersöka och jämföra. Därefter görs mer ingående presentationer av modellerna som analytiska instrument för att kunna besvara arbetets syfte och frågeställningar.

2.1. Motivering av de underbyggda modellerna

Avsikten är att kunna ta stöd i de underbyggda modellerna i arbetets genomförande, och för att detta skall möjliggöras krävs tydliga riktlinjer som vägleder. För att förstå vilken roll förtätning faktiskt spelar för barns rekreativsmöjligheter i staden, är det essentiellt att även förstå vad som utgör en barnvänlig utomhusmiljö. Av denna anledning har modellen *Child-Friendly Environments* (CFE) valts, då den lyfter barns roll i staden. Den knyter an till arbetets syfte och frågeställningar på ett ämnesinriktat sätt. Vi har också valt att lyfta modellen *Transit-Oriented Development* (TOD) som bidrar med en

intressant infallsvinkel vad gäller städernas planering av förtätning och vad samt hur den ur ett planerarperspektiv avser att bidra till diverse samhällsgruppers, i vårt fall barns, behov och tillgänglighet. Utifrån CFE ämnar vi finna stöd för hur en barnvänlig stad bör vara uppbyggd för att kunna undersöka i vilken mån CFE utgör ett fokus i stadsplaneringen, och vad som kan vara eventuella hinder som motverkar en barnvänlig stad. Här utgör även TOD ett givande perspektiv eftersom vi i den analytiska diskussionen, med hänsyn till arbetets syfte och frågeställningar, önskar kunna lyfta om TOD kan tänkas utgöra ett hinder mot CFE i stadsplaneringen eller om det istället kan vara ett kompletterande element och vara till fördel för CFE. Både CFE och TOD utgör teoretiska modeller för hållbar stadsbyggnad och framställer olika fokusområden, samtidigt som teorierna kan knytas an till varandra. Av denna anledning har vi i det här arbetet gjort ett försök i att konkretisera modellernas, i dagsläget tolkningsbara, infallsvinklar.

2.2. Child-Friendly Environments (CFE)

Ungefär hälften av världens barn bor i urbana stadsområden (Riggio, 2002). Av den här anledningen är ett återkommande kriterium för städers utformning att planeringen och den framtida bebyggelsen sker med barns perspektiv i åtanke. Konceptet barnvänliga städer utmärker sig i Child-Friendly Environments (CFE) med ändamålet att förändra och utveckla utomhusmiljöer för att åstadkomma en stad som främjar och är inkluderande för barn, vilket framgår i FNs barnkonvention som utgjort konceptets grund (ibid). För att kunna bedöma CFE krävs modeller, nyckelbegrepp, grundläggande villkor och samband som knyts samman. På en övergripande nivå kan dels barns rörelsefrihet och dels en rik, varierad miljö, tillsammans utgöra grunden för CFE (Kyttä, 2004). Modellen för en barnvänlig stad berör enligt Horelli (1998) även nyckelbegreppen *hälsa, trygghet, rätten till delaktighet* och framförallt *inklusion av barn*. Samtidigt menar Brennan, Barnett & McGrath (2009) och Kyttä (2004) även att *tillhörighet* är ett viktigt nyckelbegrepp.

På motsvarande sätt menar Björklid & Nordström (2007) att en stadsplanering som tar hänsyn till barn, är en viktig faktor i modellen för barnvänliga städer.

Det här då det bidrar till att beslutsfattare förstår betydelsen av närliggande utomhusmiljöer för barn, i syfte att låta barnen själva få delta i beslutsfattande processer med avsikt att relatera till sina egna perspektiv om vad de anser vara en barnvänlig utomhusmiljö. Med hänsyn till det här är det också viktigt att låta barn framföra hur deras attityder, intressen och relationer utvecklas i gemensamma utomhusmiljöer. Barns önskemål respektive åsikter förväntas leda till att städer vidhåller en *inkluderande, hälsosam, säker och barnvänlig utomhusmiljö* (Riggio, 2002; Horelli, 1998; Brennan, Barnett & McGrath, 2009).

Barns förhållningssätt till olika platser, beroende på om de kan använda dem på egen hand eller inte, är även en indikation på om staden är barnvänlig eller inte (Björklid & Nordström, 2007). Horelli (1998) menar vidare att en barnvänlig stad skall inneha en stadsplanering som grundas i barnkonventionens allmänna grundprinciper, två av de här är relevanta samt av stort behov för det här arbetet och beskrivs här nedan;

- *Barnets bästa (barnperspektivet)*: Riktlinje för att en stad skall vara barnvänlig och tillförsäkra att planerare ser till barnets bästa "...i alla åtgärder som berör barn". Exempel på inklusion av barn i stadsplaneringen är att planeringen av

befintliga eller nya parker, vägar och allmänna utrymmen utformas på ett sätt som bidrar till en säker miljö för barn samt uppmuntrar de till att på egen hand utforska stadens utomhusmiljöer utan att utsättas för faror. Vad gäller stadens ekonomi och politiska utveckling är det viktigt att reflektera över huruvida staden hämmar eller gynnar barn, samt lever upp till villkoren för barnperspektivet. (Horelli, 1998, ss. 48-49).

- *Respektera barns åsikter (barns perspektiv)*: En barnvänlig stad skall ge stöd åt ett barndeltagande i planeringsfrågor som berör dem samt leva upp till villkoren för barnperspektivet. Barn förväntas kunna uttrycka sina åsikter, som sedan även bör accepteras och tas i beaktning av planerare. Ökat barndeltagande i beslutsprocesser är ännu ett relativt nytt fenomen och i vissa avseenden kan barn uppleva att deras åsikter inte alltid tas på allvar, vilket tyder på en fortsatt odemokratisk stadsplanering. Däremot är det viktigt att öka förståelsen för att engagerade barn är det som resulterar i att en stad skall kunna vara barnvänlig. (Horelli, 1998, ss. 48-49).

Likväl som ökad delaktighet benämns vara önskvärt för CFE, beaktas det vara svårt att involvera barn i dagens stadsplanering, då de varken har erfarenhet

eller möjlighet till självmant deltagande och därigenom riskerar att marginaliseras (Horelli, 1998). Liknande ställningstaganden görs av Brennan, Barnett & McGrath (2009) som menar att modellen för barnvänliga städer kräver ett ömsesidigt engagemang av olika samhällsgrupper, däribland även barn, då endast det här ger upphov till att det gemensamma behovet av trygghet, säkerhet och god hälsa uppfylls. Ett grundläggande villkor för en barnvänlig stad är att den bör alstra mångfunktionalitet och parallellt skapa förutsättningar för ett styrningssystem som gynnar barnen i planeringen av den barnvänliga staden (Horelli, 1998). På lång sikt kan det här resultera i en socialt hållbar stadsutveckling (Brennan, Barnett & McGrath, 2009). Nedan presenteras utvalda nyckelpunkter, med direkt översättning från den engelska originaltexten, från Horellis (1998) lista, i vilken grunderna för hur en barnvänlig stad bör vara uppbyggd beskrivs;

"barn bör påverka beslut om deras stad,

uttrycka deras åsikter om staden...,

skyddas mot exploatering...,

*gå säkert på gatorna på egen hand,
ha grönområden för växter och djur samt
leva i en oförorenad och hållbar miljö"*

(Horelli, 1998, s. 48)

Barns deltagande är märkbart viktigt, men en barnvänlig stad tillgodoses enbart om barn får en större frihet att utforska sin utomhusmiljö och därigenom åstadkomma en individuell kontakt med det omgivande samhället (Kyttä, 2004). Det kan motverkas av den höga förtätningsnivå som resulterar i diverse begränsningar vad gäller tillgängliga friytor och barns rörelsefrihet i staden. Om friytan är begränsad men biltrafiken tät, leder det till begränsningar i hur barn självständigt rör sig mellan hemmet och exempelvis skolan, vilket på lång sikt kan ge konsekvenser som hämmar barns fysiska, sociala, kognitiva och emotionella utveckling. En välplanerad utomhusmiljö erbjuder nämligen mycket som är intressant för barns lek- och rörelseaktivitet, och varje stadsområde har en unik kombination av egenskaper i utomhusmiljön som kan gynna barns rörelsefrihet (ibid).

Enligt Kyttä (2004) är det däremot inte ovanligt att utomhusmiljön i somliga områden kan upplevas som "ovänlig" för barn i allmänhet eller för barn med exempelvis funktionshinder, då alla områden planeras olika. Även i bostadsmiljöer som upplevs ha en begränsad rörelsefrihet till lek- och rekreationsområden som omger området, skall barn kunna använda utomhusmiljön på ett sätt som tillfredsställer deras behov av rekreation. Det handlar om att barn bör ha möjligheter att utforska sin utomhusmiljö utan hinder, oavsett vart i staden de bor, eftersom en viktig del av barns rekreation är lek och rörelse. Kyttä (2004) anser att de ovannämnda sambanden mellan rörelsefrihet och miljöerbjudanden utgör en nyanserad grund för barnvänliga städer. Å andra sidan är det här en indikation på att städer genomgått en ohållbar utveckling på grund av bland annat hur planerad bebyggelse genomförs på ett mindre barnvänligt sätt, vilket utmynnar i färre samt mindre trevliga utomhusmiljöer i den förtätade staden (Kyttä, 2004).

I en stad som inte är barnvänlig kan barns individuella utveckling påverkas negativt av de minskade möjligheterna att självständigt utforska utomhusmiljön genom lek i bland annat parker och på öppna sammanhängande friytor i rekreationsändamål (Kyttä, 2004). Grundläggande förutsättningar för en

barnvänlig stad tyder på att barn som är bosatta i stadsområden med lägre förtätningsnivå, upplevs vara mer rumsligt oberoende och därmed mer fria att röra sig tryggt och självständigt i staden (Kytä, 2004; Björklid & Nordström, 2007). Det här enbart om staden erbjuder utomhusmiljöer som lever upp till kraven för en barnvänlig utomhusmiljö (ibid). Barn som är bosatta i områden med hög förtätningsnivå, lever istället med en begränsad rörelsefrihet som gör det svårare för barn att bygga upp en individuell relationen till stadens utomhusmiljöer (ibid).

2.3. Transit-Oriented Development (TOD)

Den urbana förtätningen sker vanligtvis i anknytning till attraktiva bostads-, fritids- och affärsområden som har tillgänglig kollektivtrafik inom gångavstånd. Avsikten är att främja en social hållbarhet som prioriterar samtliga samhällsgruppers behov och tillgång vad gäller tjänster (Brendel et al., 2010). Det här kallas Transit Oriented Development (TOD) som är ett alternativ som kan öka potentialen för hållbar stadsförtätning, då huvudfokus är täta och promenadvänliga städer (Bengtsson & Qviström, 2015). Det handlar om kompakta *förtättningsmönster* runt närbelägna noder för järnvägs- och

busstrafik för att dels minska bilberoendet, dels främja stadens livskraft som omfattar *hälsosamma, säkra och bekväma* utomhusmiljöer som är socialt stimulerande (Padeiro, Louro & Marques da Costa, 2019). TOD involverar förändringar i rumsliga mönster och tillgänglighetsnivåer, då det exempelvis kan ske en framträdande ökning av *tillgänglighet* i befintliga respektive nyproducerade områden i staden som är tätbebyggda (ibid). Enligt Yang et al. (2019) kan det här potentiellt även uppfylla ekonomiska, sociala och miljömässiga hållbarhetsmål på lång sikt. Samtidigt som det, utifrån infallsvinklar som berör förtätning, tillför en ökad mängd och mångfald av verksamhetsplatser som nås inom en given restid och kostnad (ibid).

En hög tillgänglighet inom tät bebyggelse betonas däremot varken garantera en ökad tillfredsställelse eller att det på egen hand skapar en stad rik på möjligheter (Lotfi & Koohsari, 2009). En stadsförtätning som sker för särskilda ändamål eller tillfälliga trender riskerar även hindra det långsiktigt aktiva stadslivet och rekreationen, då förtätningen utifrån TOD implementeras för att tillgodose dagens generationers primära efterfrågan av attraktiv stadsförnyelse, utan någon som helst omtanke vad gäller framtidens (Padeiro, Louro & Marques da Costa, 2019; Bolleter & Ramalho, 2020). Trots att TOD nyttjas som

ett hjälpmedel i att reglera den urbana förtätningen utifrån givna hållbarhetsaspekter, är det väsentligt med kompletterande strategier som driver engagemanget om en modern stadsplanering för alla (Bolleter & Ramalho, 2020).

Det är vanligt förekommande att TOD initieras för att städer känner av den globala konkurrensen om att marknadsföra sig med en hållbar samt igenkännbar stadsidentitet som förmedlar livliga, attraktiva och blandade områden (Padeiro et al. 2019). Samtidigt som den täta staden förväntas präglas av gångbara utrymmen, finns en medvetenhet om att nyutvecklade TOD-områden lockar unga yrkesverksamma eller enpersonshushåll som söker en specifik social utomhusmiljö samt bekvämlighet (ibid). Således blir TODs ändamål och framgång diskutabel, då det beaktas ske ett misslyckande vad gäller fördelningen av tillgänglighet för dem som är mest utsatta och i störst behov av ökad tillgänglighet i den täta staden (Lotfi & Koohsari, 2009; Padeiro, Louro & Marques da Costa, 2019).

KAPITEL 3

3. METOD & TILLVÄGAGÅNGSSÄTT

För att kunna skildra genomförandet av det här arbetet som baseras på en multipel fallstudie, presenteras de valda metodologiska tillvägagångssätten här nedan. Till att börja med presenteras valet av fallstudie som metodik, därefter de metoder och fall vi har valt inom fallstudien. Till sist beskrivs studiens etiska överväganden. Samtliga metodval utgör en gemensam strategi för att utifrån ett planerarperspektiv kunna förstå vad som sker, eller förväntas ske, med barns utomhusrekreation när städer genomgår ytterligare förtätning av befintlig bebyggelse respektive planerar tätt i nyproducerade stadsområden.

3.1. Två kommuner med höga ambitioner

Det huvudsakliga metodologiska tillvägagångssättet bygger på att genomföra en fallstudie av två medelstora kommuner i Skåne där det förekommer aktuella planeringsprojekt som berör förtätning framförallt med hänsyn till PBLs 8 kap § 9 (SFS 2019:949). Ambitionen har varit att undersöka de lokala planernas

perspektiv samt olika styrdokument tillhörande de två valda områdena i respektive kommun, vilka planerna använder i projekten.

Enligt Flyvbjerg (2006) anses fallstudier ha en central roll när det gäller inhämtning av kunskap inom planering och förvaltning av staden, då de karaktäriseras av en utförlig analys av antingen ett eller flera fall. Fallstudier som forskningsmetod genererar därmed kontextbaserad kunskap som i sin tur bidrar till expertkunskap utifrån valda fall. Vidare menar Flyvbjerg (2006) att det inte alltid går att ge generaliserbar kunskap genom att enbart studera ett enskilt fall, men att det kan vara möjligt.

Med hänsyn till syftet grundar sig arbetet i en fallstudie där två fall studeras för att vi skall kunna jämföra och dra konkreta slutsatser om hur planeringen i Ystads respektive Trelleborgs kommun görs med hänsyn till barn och hur barn påverkas av stadsplaneringen. Inom den genomförda fallstudien har således flera olika metoder använts för att få en rik och mångsidig beskrivning av de båda fallen. I enlighet med Flyvbjerg (2006) har det här arbetet varit i behov av

ett sådant genomförande som framhäver diverse infallsvinklar, då en god förståelse för respektive kommuns förtätningsområde endast kan uppnås via egna erfarenheter som vi skapar oss parallellt med upptäckten av vilka egenskaper som existerar i vilket område. Dock kan det enligt Flyvbjerg (2006) konkretiseras att studien av de två fallen enbart visar hur just dessa kommuner arbetar med planering med hänsyn till barn. Fallen i det här arbetet talar således inte om hur planeringen ser ut i andra kommuner i Sverige, men det kan ändå bidra med en generell kunskap om både planering och förtätningens påverkan på barns rekreativsmöjligheter.

3.2. Ystads kommun

Ystad är belägen i sydöstra Skåne och utgör en viktig nod i regionen, i huvudsak för att staden har en sydsluttning ner mot havet samtidigt som det gränsar med jordbrukslandskapet och möjliggör både stadsnärlighet och bebyggelseutveckling som gynnar näringslivet och turismen (Ystads kommun, 2016). Då 2018 övergick i 2019 uppgick invånarantalet i Ystads kommun till 30 226, vilket motsvarar en befolkningsökning på 1,3 procent från året innan (Ystads kommun, 2019), strax över kommunens mål om att inneha en årlig

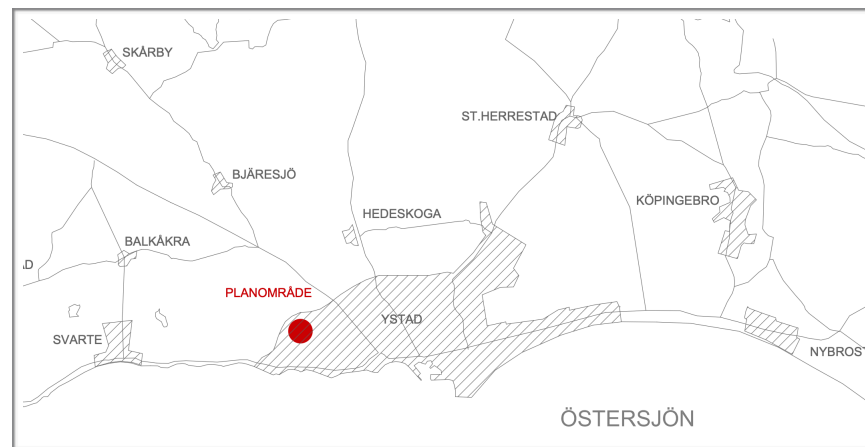

Figur 1. Kartan visar Ystads geografiska position i Skåne län.

befolkningsökning på 1 procent (ibid). Under år 2019 ökade befolkningen ytterligare och den senaste mätningen visar att Ystads kommun numera har ett invånarantal som uppgår till 30 541, varav 5 947 barn i åldrarna 0-18 (SCB, 2019). Andelen personer som är barn i åldrarna 0-18 år är relativt hög, även där det finns få barn.

Inom kommunen finns en tydlig övergång mellan stad och land, med rekreationsområden belägna utanför den täta staden (Ystads kommun, 2016). Anställda tjänstepersoner arbetar även utefter den kommunala översiktsplanen som finns, vilket innebär att stadsbyggandet är politiskt styrt utifrån de riktlinjer som gemensamt fastställts internt. I den nuvarande stadsplaneringen reflekterar kommunens tjänstepersoner över hur Ystads tänkta utformning ser ut i förhållande till potentialen att öka rekreationsområdenas attraktivitet både ur ett användar-, tillgänglighets- och trygghetsperspektiv (ibid). Förutom detta driver Ystads kommun (2016) huvudsakligen en stadsplanering utifrån hållbara riktlinjer som förväntas tillgodose dagens behov, utan att äventyra framtiden. Allt som görs, respektive är planerat att göras, skall genomsyras av en hållbarhetspolitik och i huvudsak främja barns rättigheter (ibid).

3.2.1. Västra Sjöstaden

Figur 2. Kartan visar var Västra Sjöstaden (se röd markering) planeras rent geografiskt i Ystad (Ystads kommun, 2019).

Ystad har sedan flera decennier tillbaka handskats med aktuella projekt som berör förtätning. I dagsläget är ett av dessa aktuella planprogram *Västra Sjöstaden*, ett område i väst med god geografisk belägenhet dels vad gäller bil- och kollektivtrafikförbindelser, dels med blandad stadsbebyggelse som är tydligt förankrad i Ystads centrala delar vad gäller struktur, täthet och gestaltning (Ystads kommun, 2019). Enligt kommunens beskrivning har området potential vad gäller att vara robust och ha god tillgänglighet inom en

tät samt levande bebyggelsestruktur. Områdets areal på cirka 18,5 hektar förväntas bestå av bostäder, förskola, kontor och centrumverksamheter inom rimligt gång- och cykelavstånd från järnvägs- och busstrafik (ibid). För oss är Västra Sjöstaden av relevans för det här arbetet, just för att det berör en intressant stadsbebyggelse där en före detta åkermark är planerad att etappvis omvandlas till en nyproducerad del av den resterande täta staden.

3.3. Trelleborgs kommun

Trelleborgs kommun är inte bara den sydligaste kommunen i Sverige, utan det är också en kommun med hög befolkningsökning som utmynnat i en ökad efterfrågan och behov av bostadsbyggande (Trelleborgs kommun, 2012). Trelleborg är, utöver att vara en erkänd kuststad, även en naturnära belägen kommun som beaktas ha den största andelen tillhörande åkermark (82 procent) i hela Sverige. Dessutom är den jordbruksmark som finns i området Söderslätt världens bästa med en gradering på plus 10 (ibid). Trots detta har kommunen som ambition att växa utåt och bli en "tät blandstad" (Trelleborgs kommun, 2012, s. 30). Mycket för att Trelleborg betraktas vara en regional kärna då staden ligger i nära anslutning till Köpenhamn och kontinenten

Figur 3. Kartan visar Trelleborgs geografiska position i Skåne län.

(Trelleborgs kommun, 2019a). Ambitionerna att växa ytterligare och stärka sin betydelse som regional kärna samt förbli en viktig nod i Skåne, samtidigt som efterfrågan på bostäder uppfylls, innebär även ett ökat intresse av förtätning i kommunen (ibid).

I Trelleborgs kommun uppgick år 2018 invånarantalet till 44 902, vilket också är en ökning från 2008 då invånarantalet var 41 558. Detta motsvarar en årlig befolkningsökning på 0,8 procent (ibid). I statistiken från Trelleborgs kommun (2019b) framgår även att antalet barn mellan 0 och 18 år i Trelleborgs kommun år 2018 var 9 940, det har alltså skett en kommunal ökning i antalet barn. Kommunens anställda tjänstepersoner arbetar enligt den senast framtagna översiktsplanen som i huvudsak berör framtidsvisionen om att bli en framgångsrik kommun där en hållbar livskvalitet är ett faktum (Trelleborgs kommun, 2019a). Dessutom är en huvudsaklig målstrategi att arbeta utefter folkhälsomål som i huvudsak berör barn och deras uppväxtvillkor. Detta tyder sin tur på att den kommunala planeringen är politiskt förankrat med hänsyn till kommunens hållbarhetspolicy och de riktlinjer som tagits fram (ibid).

3.3.1. Övre & Stadsparkskvarteren

Figur 4. Visar var Övre & Stadsparkskvarteren (se röd markering) planeras rent geografiskt i Trelleborg.

I Trelleborgs kommun pågår idag en rad olika förtätningsprojekt, däribland området *Övre & Stadsparkskvarteren* som länge präglats av goda kollektivtrafikförbindelser, och under en längre tid var det här bussarna hade sin slutstation och tågen från Malmö stannade (Trelleborgs kommun, 2018). Med en nära förbindelse med Stadsparken har området också verkat som en välkomnande del utav Trelleborg (ibid).

Övre är således ett område som ligger centralt beläget och kommunen vill genom aktuella planprogram utveckla bebyggelsen samt skapa ett stadsområde, på cirka 87 000 kvadratmeter markyta, som tillsammans med Stadsparken bildar Övre & Stadsparkskvarteren (Trelleborgs kommun, 2018). I det rådande planförslaget förväntas området bli en plats där stadens invånare får möjlighet att mötas och där vardagslivet är enkelt. Därmed utgörs stadsområdet av en hög befolkningstäthet på 150 invånare per hektar för att skapa den önskade närheten mellan respektive medborgare, såväl de boende i området som resterande befolkning i Trelleborg. Den intilliggande Stadsparken är idag hjärtat i Trelleborg och det planeras för att ytterligare utvidga den, för att stadsdelen skall erbjuda gröna och rekreativa kvaliteter. Förtätningen kommer även generera ett stort antal nya bostäder för att möta den höga efterfrågan, samtidigt som den kvantitativa andelen kvadratmeter grönyta kommer minska per person. Gatorna i området skall vidare utformas på ett sätt som i första hand bjuder in till gång- och cykeltrafik för att därmed skapa en miljö som är gynnsam för medborgarna (ibid).

Vi anser att Övre & Stadsparkskvarteren är ett relevant område att studera i det här arbetet eftersom det är ett intressant förtätningsprojekt i Trelleborgs

centrum som tillsammans med den befintliga Stadsparken skall bilda ett nytt och tätt stadsområde, samtidigt som det erbjuds gröna och rekreativa kvaliteter i ett och samma område.

3.4. Dokumentstudie

Inom fallstudiens arbetsprocess har vi utfört en dokumentstudie med analys av relevanta styrdokument och planprogram hämtade från de båda kommunerna, allt för att kunna skapa oss en bättre uppfattning om respektive kommuns aktuella planering, i synnerhet vad gäller förtätning och barnen i staden. De valda dokument som varit avgörande i detta arbete är följande;

Ystads kommun

- *Översiktsplan - Staden Ystad 2030* (2016)

- *Detaljplan - Västra Sjöstaden* (2019)

- *Barnets Bästa - Plan för att stärka barns rättigheter i Ystads kommun* (2018)

Trelleborgs kommun

- *Översiktsplan - Fördjupad Översiktsplan för Trelleborgs stad 2035* (2019)
- *Planprogram - Övre & Stadsparkskvarteren* (2018)
- *Checklista för barns rättigheter* (2014)

Genom dokumentstudien analyserades de kommunala styrdokumenterna och planprogrammen utifrån både kvalitativa och kvantitativa angreppssätt. Genom den kvalitativa analysen har vi identifierat hur kommunerna planerar, vilket sedan kunnat sammanställas kvantitativt i relevanta nyckelbegrepp kopplade till arbetets syfte och teoretiska ramverk. Förtätning, barn, hållbarhet, rekreation och stationsnära lägen är de nyckelbegrepp som i relation till Lindgren (2011) tagits hänsyn till i dokumentanalysen för att uppsatsens kvalitativa innehåll skall få ökad legitimitet. Valda styrdokument och planprogram har lästs igenom, vilket kan liknas en så kallad innehållsanalys som enligt Lindgren (2011) innebär att en text analyseras för att sedan ge en vetenskaplig framställning av dess innehåll.

3.5. Platsbesök

Eftersom vi sedan tidigare har en begränsad förkunskap om Västra Sjöstaden i Ystad samt Övre & Stadsparkskvarteren i Trelleborg, valde vi att genomföra platsbesök i de stadsområdena, vilka benämns som förtätningsområden i det här arbetet, för att genom en upplevelsemässig analys av områdena förstå det som finns innanför Västra Sjöstadens samt Övre & Stadsparkskvarterens gränser (Dahlman, u.å). I huvudsak var avsikten att förstå hur områdena används och fungerar i dagsläget, för att vid senare tillfällen lättare kunna förstå det som står i styrdokumenterna och nämns under e-postkonversationerna.

För det här arbetets fortgång var det essentiellt med platsbesök, då det bidrog med ett verklighetsbaserat perspektiv på hur planeringen har påverkat respektive förtätningsområde och i vilken mån planerna tar hänsyn till barn och deras behov. Alla relevanta aspekter antecknades och fotograferades under platsbesöken och utgör, ihop med dokumentanalysen, grunden för e-postkonversationerna.

3.5.1. Platsbesökens metodologiska genomförande

Eftersom förtätningsområdet i Trelleborg genomgår förtätning i befintlig bebyggelse, har det varit väsentligt att se områdets egenskaper, förutsättningar och framtida möjligheter med egna ögon. Samma sak gäller för förtätningsområdet i Ystad som är nyproducerat och planeras tätt med särskilda målsättningar som utgångspunkt. Avsikten har med andra ord varit att jämföra fastställd planering med verkligheten, vilket kunnat göras då planerna för båda områdena är delvis genomförda i etapper och det finns bebyggelse i dagsläget. Det här efterliknar *Post-Occupancy Evaluation* som är vanligt förekommande i det metodologiska utförandet av platsbesök, då det innebär att en utvärdering kan göras av en viss bebyggelse eller miljö under både inledande respektive avslutande bebyggelsefas (Crozier & Hadjiri, 2009).

Den här metoden avspeglar på så sätt de genomförda platsbesöken i det här arbetet, då vi hade möjlighet att utvärdera bebyggelsens och utomhusmiljöns prestanda i de båda förtätningsområdena. Detta samtidigt som vi i huvudsak kunde uppmärksamma hur lekplatser, friytor, trafikflöden och allmänna grönområden tillgodoses och stämmer överens med fastställd planering.

Med avsikt att förstå för vem all bebyggelse och tillskapad utomhusmiljö i Västra Sjöstaden samt Övre & Stadsparkskvarteren planeras, visade det sig även vara essentiellt att använda det metodologiska verktyget *Perceived Sensory Dimensions*, som innebar att vi genom våra olika sinnen skapade oss egenartade upplevelser om vilka kvalitativa värden som de båda förtätningsområdenas utomhusmiljöer innehar respektive saknar (Grahn & Stigsdotter, 2010). Det här för att slutligen faktiskt kunna utvärdera huruvida barns möjligheter till utomhusrekreation tillgodoses av förtätningsområdenas utformning. Därigenom använde vi de här metodologiska tillvägagångssätten under platsbesöken för att tydligare kunna avspegla om, och i sådana fall hur, Ystads och Trelleborgs kommun främjar goda lek- och rekreationsmöjligheter för barn i Västra Sjöstaden samt Övre & Stadsparkskvarteren.

3.5.2. Goda miljöerbjudanden & god rörelsefrihet

Genomförandet av de båda platsbesöken har varit relaterade till modellen för en barnvänlig stad, med ett metodologiskt utgångsläge i både Kyttäs (2004) och Lerstrups & Konijnendijk van den Boschs (2017) koncept om att värdera barns utomhusmiljöer utifrån vilka miljöerbjudanden som bedöms existera

utmed de valda platserna. För att sedan kunna undersöka om förtätningsområdena innehåller faktorer i utomhusmiljön som antingen främjar eller hämmar barns rörelsefrihet (Kyttä, 2004). Mera specifikt har vi iakttagit de båda förtätningsområdena utifrån olika kategoriska kriterier för miljöerbjudanden och barnvänliga funktioner i utomhusmiljön, vilka är följande;

Open ground - Om det förekommer barriärer som trafikerade bilvägar eller om det finns möjlighet till god rörelsefrihet utmed platta ytor som tillåter gång-, spring- och cykelvägar. Men även friyta till lek- och sportaktiviteter.

Sloping terrain - Möjligheten att åka nerför, eller klättra uppför, ytor eller föremål med lutning. Men även hoppa över diken och annat.

Rigid and moving fixtures - Om det existerar fasta och rörliga föremål som alstrar rekreativa lekmöjligheter av olika slag, som klättring och gungning.

Loose objects and material - Om det existerar objekt samt material som går att flytta runt och tillåter barn att bland annat rita, kasta, gräva och modifiera om funktionerna i utomhusmiljön.

(Kyttä, 2004; Lerstrup & Konijnendijk van den Bosch, 2017).

Dessa kriterier avspeglar vad vi iakttog under platsbesöken, vilket främst varit funktionerna i utomhusmiljön, trafikförhållandena och användningen av yta i respektive område, men även upplevelsen av gaturummet och vad områdena erbjuder för användning. Slutligen iaktogs också var det finns friyta nog för ytterligare förtätning och vilken påverkan den planerade förtätningen kan tänkas ha på barn samt deras rekreationsmöjligheter i relation till kriterierna för goda miljöerbjudanden och god rörelsefrihet. Allt det här utgör gemensamt grunden till analysen av förtätningsområdena utifrån Kyttäs (2004) och Lerstrups & Konijnendijk van den Boschs (2017) klassifikation av barnvänliga utomhusmiljöer.

3.6. E-postkonversationer

E-postkonversationer har genomförts med relevanta planerare i Ystads respektive Trelleborgs kommun som har erfarenhet från de aktuella planprocesserna och besitter lokal kompetens inom förtätning och stadsplanering. Planerarna som medverkat kom vi i kontakt med genom kommunen som hänvisade oss till samhällsbyggnadsförvaltningen i respektive kommun. Planerarna på samhällsbyggnadsförvaltningen ansågs nämligen ha

den mest relevanta spetskompetensen och var involverade i planeringen av respektive förtätningsområde. Det här infaller under det som Christensen (2010) benämner som bekvämlighetsurval, då planerarna som tillfrågats även varit tillgängliga och villiga att medverka. Det här möjliggjorde ett arbete med en tydlig avgränsning anpassad till aktuellt syfte och frågeställningar (Dahmström, 2011). Planerarna som medverkat i arbetet är följande;

Ystads kommun

- Arbetat som planerare i kommunen sedan år 1991

Trelleborgs kommun

- Arbetat som planerare i kommunen sedan år 2012

- Arbetat som planerare i kommunen sedan år 2015

Att tillfråga fyra stycken planerare, två i respektive kommun, om deras perspektiv var alltid den initiala tanken, då vi ville ställa planeringsfrågor i relation till förtätning, barn och rekreation. Dessvärre kunde endast tre planerare medverka i slutändan, och det visade sig problematiskt att komma i

kontakt med en annan planerare i Ystads kommun som var villig att medverka på så kort tid.

E-postkonversationer genomfördes med en planerare åt gången vid olika tillfällen under samma vecka. Kontakten inleddes med öppna frågor, för att sedan övergå till mer ingående frågor om planeringsprocesser, arbets- och förhållningssätt samt riktlinjer som endast anställda planerare kan besvara. Eftersom e-postkonversationerna genomfördes skriftligt formulerades samtliga frågor på ett sätt som möjliggjorde följdfrågor, vilket innebar att vi hade möjlighet att mejla tillbaka med ytterligare frågor om det behövdes. Det underlättade att planerarna var samarbetsvilliga och öppna för att förtydliga svaren som gavs på de ursprungliga frågorna, då vi i enstaka fall behövde utförligare svar. Efter att e-postkonversationerna avslutats, analyserades de inkomna svaren utifrån ett kritiskt förhållningssätt som innebar att vi fördelade den insamlade empirin mellan olika teman för att få en överblick (Jacobsen, 2002). Dessa teman fungerar även som rubriksättningar i arbetets resultat, för respektive e-postkonversation, och är därigenom både empiriskt grundade och överensstämmande med arbetets teoretiska ramverk. Sedan gjordes en genomgående innehållsanalys för att granska om det existerar bestämda

svarsmönster och ord som återkommer, det vill säga inom ramen för förtätning, rekreation och barn (Lindgren, 2011). Grundtanken med innehållsanalysen har varit att generera en grundlig analys av de skriftliga svaren, för att kunna förmedla innehållet korrekt (ibid).

E-postkonversationer är enligt Holstein & Gubrium (2003) ett alternativ som kan innebära att informanter avviker från förutbestämd intervjuguide, utelämna en del frågor eller göra andra tolkningar av frågor än vad som ursprungligen avsetts. I sin tur kan det här försvåra för forskaren att dra relevanta slutsatser ur de svar som erhållits (ibid). Robson & McCartan (2016) menar emellertid att det är fördelaktigt att genomföra intervjuer på det här sättet, dels för att det är ett ekonomiskt lönsamt alternativ och dels betydligt mer effektivt tidsmässigt. Att genomföra e-postkonversationer kräver också färre resor, vilket därigenom är bättre alternativ ur miljösynpunkt (ibid). Trots att vi informerade samtliga planerare om fördelarna med både fysiska intervjuer och telefonintervjuer, förstod vi relativt snabbt att e-postkonversationer var det enda alternativet för planerarna. Det förekom därigenom ett kunskapsutbyte, då frågorna anpassats och utformats utefter den dialog som skett under pågående e-postkontakt. Med andra ord har en

övervägande del av empiriinsamlingen skett via e-postkonversationer som är ett värdefullt inslag i vårt arbete. Det är nämligen av stor betydelse att låta yrkesverksamma personer i Ystads respektive Trelleborgs kommun göra sina röster hörda, eftersom praktikens villkor i vissa fall kan avvika från den teoretiska agendan. Utifrån de svar vi fått har vi därmed kunna dra relevanta och verklighetsbaserade slutsatser om huruvida den teoretiska agendan överensstämmer med verkligheten samt därav göra korrekta jämförelser.

3.7. Etiska överväganden

Med anknytning till forskningen har det framtagits fyra allmänna grundprinciper som de etiska övervägandena tar utgångspunkt i (Vetenskapsrådet, 2002; Olsson & Sörensen, 2011). Det är till en början principerna informationskrav och samtyckeskrav som avser att forskaren, i denna studie vi, överlämnar viktiga uppgifter till informanterna. Det kan röra sig om information som berör studiens ändamål, kontaktuppgifter och en antydan om intervjuens genomförandemönster. Det är viktigt att låta respondenterna få vetskap om att deras deltagande är helt och hållet frivilligt och även ge en hint av vad som är fördelarna respektive nackdelarna med

respondenternas deltagande (ibid). Till att börja med följde vi därigenom informationskravet och gav planerarna tydlig information om arbetet såsom vad syftet är, hur genomförandet kommer att ske och slutligen gav vi även våra kontaktuppgifter till de planerare som valde att medverka. Avsikten var att utifrån samtyckeskravet även noggrant poängtera att planerarna hade ett val i om de skulle medverka eller inte. Denna information gavs i ett första e-post och under fortsatt dialog var det för vår del viktigt att vidhålla en tydlig kontakt från början till slut.

Därefter måste hänsyn även tas till konfidentialitetskravet och nyttjandekravet varav det förstnämnda innebär att den information som erhålls under intervjuerna med respondenterna behandlas konfidentiellt (Vetenskapsrådet, 2002; Olsson & Sörensen, 2011). Detta är viktigt för att informationen skall behandlas på ett säkert sätt, och inte utgöra risker gentemot respondenterna då även allmänheten kan få tillgång till det här arbetet (ibid). Det här medan nyttjandekravet däremot innebär att den information som erhålls från intervjuerna med respondenterna, endast får användas för detta arbetets ändamål i forskningssyfte (Vetenskapsrådet, 2002). Samtliga planerare som medverkade blev informerade om att den insamlade empirin endast skulle

granskas av oss, och att de vid ett senare tillfälle skulle få möjlighet att granska en sammanfattande version. Då arbetet berör en bredd av frågor kring förtätning, barn, rekreation och planering, förblev vi medvetna om att det i somliga fall skulle kunna upplevas som känsligt när "ställningstaganden" behöver göras. Till följd av detta togs ett beslut om att inte ha med planerarnas för- och efternamn i arbetet. Det här beslutet har inte påverkat slutresultatet på något vis (Wagner et al. 2012), då det är intervjusvaren som är målet och inte vem planerarna är utanför sin tjänsteroll. Avsikten har således varit att försäkra att deras identiteter är och förblir anonyma och av denna anledning benämns samtliga planerare som just det; planerare.

KAPITEL 4

4. RESULTAT

I det här kapitlet presenteras till att börja med Ystads kommun, med resultat från dokumentanalys, platsbesök och e-postkonversationer som beskrivs under egna rubriksättningar. Därefter presenteras Trelleborgs kommun på samma vis.

4.1. Ystads kommun

4.1.1. Dokumentanalys

4.1.1.1. Den täta staden

Ystads kommun (2016) har utfärdat en fördjupad översiktsplan som tydligt avspeglar Ystad som en mindre stad med stor slogan, i huvudsak vad gäller ambitionen om att bevara stadskaraktären, men i samma veva uppmuntra till förtätning och utöka befintliga stadsmiljöer med komplement som grönområden och lekplatser.

Att kunna försäkra en god förtätning i den redan täta staden betonas vara en utmaning, då det finns begränsade marktillgångar (Ystads kommun, 2016). En

tät bebyggelseutbyggnad av staden är däremot inte omöjlig, då det enligt kommunen upplevs finnas potential till förtätning i stadens lucktomter där verksamheter tidigare hållit till, eller utmed dåligt utnyttjade markområden. Märkbart är att förtätningen lyfts som en övergripande ambition samtidigt som det även påpekas att "staden går att förtäta till viss grad, men en alltför hög grad av förtätning skulle dels påverka stadens kulturhistoriska värden negativt och dels den samlade stadsbilden, då Ystads karaktär helt skulle förändras" (Ystads kommun, 2016, s. 40).

Aktuell förtätning verkar vara fokuserad till strategiska platser som drar nytta av tätare bebyggelse i relation till stadens helhet (Ystads kommun, 2016). I huvudsak förekommer utbyggnadssatsningarna utmed kollektivtrafiknära lägen, mera specifikt de platser som redan har en etablerad kollektivtrafik. Därigenom motiverar kommunen att den fortsatta förtätningen resulterar i "att olika delar i staden knyts samman" (Ystads kommun, 2016, s. 54) och på så sätt kan "leda till att fler människor utnyttjar möjligheten att ta sig fram till fots eller med cykel" (Ystads kommun, 2016, s. 107), då vitala stråk utvecklas respektive

görs mer tilltalande. Det existerar tre kommunala utbyggnadsprinciper som efterföljs i planeringsarbetet för att nå upp till de bostadspolitiska målen;

1. "Bygga i kollektivtrafikhärlägen
2. Ny bebyggelse där bebyggelse redan finns
3. Skapa förutsättningar för en god närmiljö" (Ystads kommun, 2016, s. 22)

Främst sker förtätning och omvandling i Västra Sjöstaden som benämns vara ett strategiskt koncentrat för nyproducerat bostadsbyggande i den redan täta staden, med avsikt att bistå befolkningstillväxten och erbjuda varierat utbud av boendeformer (Ystads kommun, 2016). Det geografiska läget är inte bara attraktivt, utan det existerar redan busshållplatser och tillgängligheten till gång- och cykelvägar som leder in till den centrala järnvägsstationen är mer än goda (Ystads kommun, 2019). Inom det här planområdet är ambitionerna att åstadkomma, som ovan nämnts, en blandad boendemiljö, med en omgivning som består av dels mindre serviceverksamheter och skola som förväntas öka aktiviteten i området dygnet runt (ibid). Informationen om hur ökad aktivitet

och tillgänglighet skall realiseras i Västra Sjöstaden upplevs dessvärre vara diffus och begränsad.

Vidare framgår det att Ystads kommun (2016) betonar att förtätning inte bör ske på bekostnad av stadens naturliga förutsättningar, såsom rekreationsområden, utan att det istället bör öka förutsättningarna för rekreation parallellt med att förtätningen sker. Dock lyfts förtätning som en hållbar planering för Ystads översiktliga (bostads)expansion, samtidigt som det även nämns att stadsytorna blir begränsade då planerna kan resultera i minskad tillgänglighet och ökad otrygghet. Det här kan, beroende på förtätningens utförande och omställning, innebära en allsidigt försämrad stadsbild (Ystads kommun, 2016). Samtidigt anses en fortsatt tät bebyggelse i stadsstrukturen kunna uppfylla de två kommunala strategierna om att dels "växa effektivt med en balanserad och hållbar markanvändning" (Ystads kommun, 2016, s. 15) och dels "skapa socialt hållbara, attraktiva orter och miljöer som erbjuder hög livskvalitet" (Ystads kommun, 2016, s. 15).

I målsättningen framgår att de långsiktiga förväntningarna är ett välintegrerat och stimulerande Ystad där olika samhällsgrupper kan dra nytta av kunskap,

kompetens, utveckling och god folkhälsa. I huvudsak förväntas förtätningen generera goda uppväxtvillkor för barn (Ystads kommun, 2016; Ystads kommun, 2018; Ystads kommun, 2019). Dock förblir det otydligt vad ett välintegrerat och stimulerande Ystad innebär och vad all den förväntade kunskap, kompetens och utveckling innefattar för folkhälsan och barns uppväxtvillkor.

4.1.1.2. Den barnvänliga staden

Med avsikt att kunna ta hänsyn till Ystads invånare, tillgodose dem alla på ett hållbart sätt och samtidigt skapa en kommunal bostadsmiljö som bidrar till hög livskvalitet, betonas det vara essentiellt att kunna diskutera hur utformningen av den byggda miljön påverkar somliga samhällsgrupper mer än andra (Ystads kommun, 2016). Av denna anledning är det inte överraskande att Ystads kommun (2016) har som folkhälsopolitiskt mål att "alla barn har goda och trygga uppväxtvillkor" (Ystads kommun, 2016, s. 106) och därigenom förbinds delmålet om att "all samhällsplanering utgår från ett barnperspektiv" (Ystads kommun, 2016, s. 106). Däremot upplevs det saknas en tydlig förankring i Ystads kommun om hur barn och deras rätt till god utomhusmiljö är tänkt att konkretiseras. Det enda som redogörs för är avsikten

att dels kunna ha ansvar för att barns rättigheter tillvaratas i såväl det alldagliga planeringsarbetet som vid strategiska beslutstaganden, dels att kunna stärka stadsplaneringen och trygga de goda uppväxtvillkoren som medför att barn växer upp i stimulerande stadsmiljöer där de ges möjlighet att uttrycka åsikter samtidigt som de även blir respekterade (Ystads kommun, 2016; Ystads kommun, 2018).

Att som invånare kunna utöva inflytande, oavsett samhällsgrupp, är ett återkommande tema i styrdokumentet. Ystads kommun (2016) betonar att delaktighet och inflytande bör genomsyra samhället, då det har en positiv inverkan på folkhälsan. Barn involveras av denna anledningen allt oftare i stadsplaneringen och ges möjligheten till att bedriva inflytande med avsikt att inte bara främja hälsosamma, trygga och jämlika uppväxtförhållanden, utan även fullfölja Ystads kommuns (2018) systematiska arbete med barnrättsperspektivet.

Enligt Ystads kommun (2018) efterföljs FN:s barnkonvention, i det rådande barnrättsperspektivet, och dess olika riktlinjer om att kunna säkerställa barns rättigheter som erkända medborgare i åtgärds- och beslutsprocesser som

bedöms kunna få negativa konsekvenser för barn (Ystads kommun, 2018). Mera specifikt skall barn, oavsett ålder, tillfrågas och få möjlighet att uttrycka sina åsikter genom aktivt deltagande (ibid). I det kommunala lekplatsprogrammet framkommer det dock exempelvis att "närområdeslekplatser inte används i lika stor utsträckning längre då möjligheter till lek och aktiviteter har kunnat uppnås bland annat inom bostadsgårdar och på skolgårdar" (Ystads kommun, 2016, s. 106), vilket under de senaste åren resulterat i att stora stadsdelslekplatser istället varit av prioritet. Det här tyder på att det existerar en ny inriktning inom planeringen vad gäller satsningarna som görs. Däremot förblir det otydligt om just den här slutsatsen dragits efter dialog med stadens barn, eller om det är kommunala ställningstaganden som gjorts.

Det förväntas ske en ökad barnafödelse och Ystads kommun (2016) anser därmed att närheten till skola, rekreation och kommunikationer är av högsta prioritet. Däremot är det oklart hur det här är tänkt att uppfyllas, då det i dagsläget upplevs vara mer av ett konstaterande än tydlig riktlinje. Förhoppningarna betonas å andra sidan vara att en barnvänlig stad i längden medför en ännu bättre uppväxtmiljö för barn och att kommunen blir desto mer

attraktiv bland barnfamiljer som söker en specifik livsstil i villa eller radhus, som allra oftast inte existerar i den centrala och täta staden (Ystads kommun, 2016; Ystads kommun, 2019). För barn benämns det vara essentiellt att den vardagsnära miljön avspeglar trygghet, tillgänglighet och stimulerande samt rekreativa värden som är betydande för deras sociala, fysiska och mentala utveckling (Ystads kommun, 2016). Av denna anledning är gemensamma ytor för lek en nödvändighet i Ystad, och all bebyggelse skall även möjliggöra för bostadsnära natur inom 300 meter från hemmet. I redogörelserna framgår även värdet av att förhålla sig till en bostadsplanering av hög kvalitet för barn som utgår ifrån kollektivtrafiksörjning, då barn är en utsatt samhällsgrupp som varken har körkort eller tillgång till bil (ibid).

Barns tillgång till stadens offentliga rum och deras rörelsefrihet benämns i dagsläget vara begränsad (Ystads kommun, 2016). Åtgärdssatsningar som införts för att öka barns möjligheter att självständigt röra sig på i staden, är bland annat trafikbegränsningar och trafikseparerade gång- och cykelvägar i bostadsområden samt runt skolor. Emellertid upplevs det här medföra konsekvenser i att bostadsområden planeras långt ifrån de stora stadsdelslekplatserna eftersom områden med blandad bebyggelse och ett

varierat utbud av olika verksamheter inte är möjliga att placera var som helst, speciellt inte intill eller utmed befintlig bebyggelse som redan är tät. Det finns en medvetenhet om att det här orsakar antingen begränsad, eller i värsta fall, icke existerande rekreation i barns utomhusmiljöer. Trots det poängteras endast att det är betydelsefullt att utomhusytor för lek och aktivitet tidigt säkras i nya utbyggnadsområden (ibid). Dock framgår det inte hur dessa utomhusytor förväntas vara planerade eller hur stor yta av ett område som det handlar om, inte heller om barn kontinuerligt engageras i frågan.

Ur styrdokumenterna framkommer det att barn i exempelvis Västra Sjöstaden upplevs ha goda förutsättningar för lek, promenader och aktiviteter i framtiden (Ystads kommun, 2019). Ett större aktivitetsområde, i den södra delen, presenteras nämligen i detaljplanen. Det framgår även att det här aktivitetsområdet varit ett önskemål från barnen i området, som mera specifikt engagerat sig då de önskat "lekplats, boulebana och ramper för skate och sparkcykel" (Ystads kommun, 2019, s. 16). På så sätt uppger Ystads kommun (2019) att hänsyn tagits till barns behov, intressen och önskemål i verkställandet av områdets boende- och utomhusmiljö. Trots det här, är det för barns skull även väsentligt att från start planera stadens bebyggelse i relation

till de stora rekreationsområdena som finns belägna i utkanterna av den täta stadsbebyggelsen (Ystads kommun, 2016). Om stadsplaneringen faktiskt utgår från de stora rekreationsområdena, med hänsyn till barns rekreationsmöjligheter, förblir däremot oklart.

4.1.2. Platsanalys

4.1.2.1. Västra Sjöstaden, Ystads kommun

Figur 5. Röd streckmarkering visar det planlagda förtätningsområdet, undertiden heldragen rödmarkering utmärker den redan förtätade delen av Västra Sjöstaden (Lantmäteriet, 2020).

Förtätningsområdet, inom den streckade rödmarkeringen, visar den befintliga åkermarken som Ystads kommun kommer att exploatera för att åstadkomma nästa etapp av förtätningen i Västra Sjöstaden. I den här platsanalysen syns det här planlagda området i Figur 10-12, undertiden Figur 7-9 visar den redan förtätade delen av Västra Sjöstaden. Genom att förstå hur Västra Sjöstaden är uppbyggd och vilka faktorer som utgjort grunden för området, har det även varit möjligt att genom platsbesöket indikera vilka förutsättningar det i dagsläget finns för barn och deras rekreationsmöjligheter.

Under platsbesöket blev vi upplysta om att det finns grönytor på några platser i området intill all nyproducerad bostadsbebyggelse, samt en mindre lekplats mellan vissa av bostadshusen. Däremot är det tveksamt om den etablerade friytan är tillräcklig, såväl i omfattning som i kvalitet, se Figur 8. I dagsläget finns det befintlig åkermark intill den del av området som redan bebyggts, se Figur 10, vilken kommer att bebyggas genom fortsatt etappvis förtätning. På grund av den rådande graden av förtätningen i området är friytorna för lek-, rörelse- och rekreationsmöjligheter begränsade, och kommer sannolikt att bli än mer begränsade när området står färdigt. Alltså försvinner en stor andel befintlig friyta som är grön och givande för rörelsefriheten samt en ökad

rekreation, framförallt för barns utvecklingsförmåga. Således existerar det i dagsläget fria ytor som utgör goda förutsättningar för en fortsatt förtätning, och möjligheterna för barn att röra sig fritt upplevs vara bättre nu än vad det kan förmodas bli i framtiden då förtätningen fortskrider.

Figur 6. Grön markering visar sträckorna som vi gick under platsbesöket och de numrerade vita punkterna redovisar var respektive foto är taget (Lantmäteriet, 2020).

En omfattande del av området är även hårdbelagt, och de flesta gator är asfalterade, med undantag för de som antingen består av gatsten eller grus, se Figur 7 och 9. Längre in i området sträcker sig ett längre promenadstråk som knyts samman med de träd som planterats utmed ytorna intill, se Figur 12. Just

det här är intressant att beakta då stor yta tagits upp för de nyplanterade träden och därmed har en del av ytan tagits i anspråk för plantering, se Figur 11. I takt med den planerade förtätningen är det därigenom oklart om planteringen av träd utmed områdets hårda underlag är en kompensation för minskade friytor för lek och rekreation. Mera specifikt var upplevelsen att det finns en medvetenhet om att området kanske inte är lika välfungerande för samtliga samhällsgrupper som förväntat och att åtgärder såsom enstaka gröna inslag i utomhusmiljön tycks kunna väga upp förluster som förväntas ske i takt med förtätningen.

I takt med att förtätningsområdet genomgår vidare utveckling blir det alltså en fortsatt fråga om prioriteringar, i huvudsak för vem området skall bebyggas och av vem. För i dagsläget är det oklart om träd och planteringar är ett "tillräckligt" inslag i utomhusmiljön för att kompensera för barns lek- och rekreationsbehov, då områdets friytor blir mycket begränsade i och med förtätningen. En rik och intressant miljö kommer därigenom bli ännu viktigare att etablera för att barn skall ha en stimulerande utomhusmiljö som framförallt utvecklar deras sociala och kognitiva färdigheter.

Under fortsatt platsbesök passerades vi av både privatbilar och en stadsbuss som hade sin körsträcka rakt genom det täta bostadsområdet, se Figur 7. En direkt farhåga var att det här kan tänkas begränsa rörligheten för barn då vägen utanför samtliga bostäder är, och förväntas förbli, trafikerad även om det är begränsad hastighet. Användningen av yta upplevs därigenom vara fokuserad till mobilitet, i huvudsak fordon men även cyklar, utmed bebyggelsen. Vad vi kunde se under besöket dominerar området av bilister och kollektivtrafik, vilket tyder på att dessa dominerar och har en negativ påverkan på rörelsefriheten i området. Det mest anmärkningsvärda var däremot att endast fyra fotgängare observerades, under eftermiddagen och senare mot kvällen, men ingen cyklist.

Figur 7. Körsträckan genom det tätbebyggda bostadsområdet som används av både privatbilar och stadsbuss.

Figur 8. Mindre lekplats som är etablerad mellan bostadshusen på en begränsad yta.

Figur 9. Här skymtas ett promenadstråk som även används som genomfart för de boende utmed gatorna längre in i området.

Figur 10. Den befintliga åkermarken som i planförslaget förväntas genomgå förtätning, och i framtiden erbjuda grönområde och allmän platsmark.

Figur 11. Befintlig och nyproducerad bebyggelse på andra sidan åkermarken.

Figur 12. Promenadstråket som sträcker sig från den västra delen, av Västra Sjöstaden, till den östra.

4.1.3. Planerarnas perspektiv

4.1.3.1. Förtätning som planeringsideal

Planeraren som sedan år 1991 arbetat i Ystads kommun beskrev att dagens planering skiljer sig från den tidigare planeringen i kommunen när det gäller antalet saker som skall undersökas och beskrivas, såsom ekosystemtjänster och klimatet. Vidare betonade planeraren till en början att det finns övergripande förhållningssätt inom kommunen och att översiktsplanen och den fördjupade översiktsplanen ger vägledning jämsides de övergripande målen om god livskvalitet och en hållbar miljö. Det här för att sedan tillkännage att dennes involvering och inflytande i förtätningsområdet Västra Sjöstaden varit framstående under både detaljplanen och processen, bland annat i genomförandet av revidering och samråd, och slutligen antagandet. Den tillfrågade planeraren beskrev att avsikten med en detaljplan är att den ger riktlinjer om och hur marken får nyttjas och hur det här kan ställas i relation till vad som är syftet med utformningen av planförslaget. Med hänsyn till detta betonade planeraren även att det idag är än viktigare att ta upp frågan om hur värdet av jordbruksmark hanteras, för att undvika att ta jordbruksmark i

anspråk. Följaktligen sker även diskussioner planerare sinsemellan om vilka möjligheter som finns med förtätning, och en samverkan som den här betonas vara givande i det kommunala planeringsarbetet.

4.1.3.2. Planering för rekreation

Planeraren förtydligade återkommande att rekreation är viktigt i aktuella planeringsprojekt, och framförde att rekreationsmöjligheter såsom avkoppling och återhämtning gärna bör kunna ske utomhus. Det här benämndes framförallt vara viktigt i de planeringsprojekt som innefattar utbyggnad av bostäder. På en fråga om vad som karakteriserar planering för en "bra" utomhusrekreation, gavs svaret att lättillgängliga och sammanhängande stadsområden med ett varierat innehåll som attraherar olika grupper av människor karakteriseras som bra.

När det gäller huruvida rörligheten och tillgängligheten i Ystad påverkas till följd av förtätningen, påpekade planeraren att förtätningen inte alstrar någon större påverkan på rekreationsområden som är allmänt tillgängliga och tänkta att öka rörligheten och generera rekreationsändamål. Istället gavs ett exempel

om Trädgårdsstaden i Ystads kommun som tidigare varit ett plantskoleområde men nu planlagts för bostäder, men även större grönområden. Det här har inneburit att de delar av området som bestått av uppvuxen vegetation, men tidigare varit inhägnade, numera blivit tillgängliga för allmänheten. Därigenom menade planeraren att sambandet mellan kvantitet och (hög) kvalitet i utomhusmiljön främst beror på utomhusmiljöns utformning och vilket kvalitetsmässigt innehåll en yta har. Å andra sidan preciserades att utomhusmiljöns användbarhet minskar om ytorna är alltför små. Planeraren redogjorde vidare för att det även existerar samhällsgrupper som påverkas av minskad friyta och betonade att barn är en av de mest utsatta samhällsgrupperna som i begränsad omfattning kan ta sig till rekreationsområden som ligger längre bort från hemmet, åtminstone inte på egen hand. Planeraren förklarade även att de som saknar både körkort och tillgång till bil också anses ingå i en utsatt samhällsgrupp vad gäller tillgängligheten inom Ystads kommun.

4.1.3.3. Implementering av perspektiven i Västra Sjöstaden

Då planeraren har god kännedom om detaljplanen som berör Västra Sjöstaden, framgick det tydligt att ambitionerna för området i huvudsak varit att möjliggöra bostadsbebyggelse, men även skolor och förskolor samt kontors- och centrumverksamhet. Planeraren förtydligade att stadsområdet skall erbjuda en varierad bebyggelse såsom radhus, flerfamiljshus och friliggande småhus. Enligt planeraren skapas på detta vis förutsättningar att ordna bostäder för olika grupper av människor, utifrån behov och efterfrågan. Samtidigt har planeringen även avsett att i så stor grad som möjligt bevara och utveckla befintliga grönområden för att skapa en utomhusmiljö av hög kvalitet. Med hänsyn till områdets belägenhet när det gäller tillgängligheten och om området är stationsnära, gavs förklaringen att Västra Sjöstaden ligger bra till geografiskt med sina cirka 3,5 kilometer från Ystads centrum och station.

I styrdokumentet framgår att trygghet, säkerhet och attraktivitet är viktiga ledord när det gäller planeringen av utomhusmiljöer i Ystad. Planeraren skrev att Västra Sjöstaden efterföljer dessa kriterier, och betonade att befintliga grönområden ligger i anslutning till bostäderna och kan huvudsakligen nås

utan att korsa någon gata. Enligt planeraren finns möjligheter för utomhusrekreation i Västra Sjöstaden då det existerar en sammanhängande grönstruktur som möjliggör rekreation av olika slag, exempelvis promenader, lek och andra aktiviteter. Ett ökat behov av plats för omhändertagande av dagvatten har däremot orsakat att grönstråket, mellan den västra delen av området och den östra, behöver utformas för att möjliggöra fördröjning av dagvatten. Enligt planeraren innebär det här att tillgängligheten för rekreation blir begränsad i denna del och att rekreationsmöjligheterna i de planerade utomhusmiljöerna därför riskerar att få en begränsad kvalitet. Däremot existerar fortsatta planer på att en del av det som i dagsläget ännu utgörs av åkermark skall bli grönområde och allmän platsmark framöver, vilket innebär att området förväntas bli mer tillgängligt än vad det är nu.

4.1.3.4. Att implementera barnperspektivet i planeringen

Planeraren var tvetydig i hur barns behov av utomhusrekreation tas i beaktande i dagens stadsplanering, där det enda som framkom var att det bör finnas tillräckligt med utrymme för att barn skall kunna bedriva utomhusaktiviteter och på ett trafiksäkert sätt kunna röra sig mellan hemmet

samt skol- och fritidsaktiviteter. Däremot menade planeraren att tät bebyggelse är den största boven som ofta motverkar och förhindrar barns utomhusrekreation. Vidare framställde planeraren tydligt att barn inte involveras i olika planeringsprojekt direkt, utan snarare att planer som berör barn skickas till nämndsgruppen för samhällsbyggnad inom ungdomsfullmäktige, som får lämna sina synpunkter. Planeraren beskrev att det därefter kan uppstå en del frågor och funderingar i samband med att man berättar om och diskuterar förslaget. Däremot brukar det inte finnas många inkomna synpunkter, i skriftligt format åtminstone, vad gäller förslagen som berör barn. Det styrdokument som vi analyserat om "Barnets Bästa - Plan för att stärka barns rättigheter i Ystads kommun", var välbekant för planeraren som menade att planeringen i Ystads kommun förhåller sig till innehållet i barnchecklistan, som ingår i dokumentet, med syfte att uppmärksamma barnperspektivet på alla plan inom den kommunala organisationen.

Tanken är att barnperspektivet bör tas hänsyn till från början till slut av ett specifikt ärende och skall på ett enkelt sätt tydliggöra att alla beslut skall genomgå konsekvensbeskrivningar utifrån hur de påverkar barn. Planeraren framhävde också att styrdokumentet är lättillgängligt för både tjänste- och

privatpersoner, då det finns publicerat på kommunens hemsida. Det framgick även att barnchecklistan utgör en grund för planeringsarbetet i Ystads kommun i relation till FNs barnkonvention och barns rätt till staden. Däremot poängterade planeraren att Västra Sjöstaden inte planeras utefter några specifika utgångspunkter för barnvänlig utomhusmiljö, utan att områdets gestaltning följt det övergripande gestaltungsprogrammet för de västra stadsdelarna som utgångspunkt när det gäller bebyggelse- och grönstruktur. Den allomfattande tanken är därmed att utomhusmiljön skall vara attraktiv för samtliga samhällsgrupper.

4.2. Trelleborgs kommun

4.2.1. Dokumentanalys

4.2.1.1. Den täta staden

I rådande översiktsplan som Trelleborgs kommun (2019a) utfärdat framgår att både befintlig och ny bebyggelse skall förtätas för att skapa en mer sammanhållen och mångfunktionell stadsstruktur. Detta motiverar kommunen med att stadsområden som förenas med varandra, även med gröna stråk,

förbinder de olika områdena i staden och på så sätt bryter barriärer samt gynnar hållbara transportsätt. Avsikten är att bidra till en långsiktigt förtätad och funktionsblandad stad som är lättillgänglig för alla, däribland barnen (Trelleborgs kommun, 2019a).

Förtätning sker, enligt Trelleborgs kommun (2019a), exempelvis genom att lucktomter tas i anspråk för att planera nybyggnationer, men förtätning kan också ske genom hög exploatering i stadens ytterkanter som innebär att staden växer utåt genom tillbyggnation. Vidare betonar Trelleborgs kommun (2019a) att förtätning innebär att det skapas värden och kvaliteter i staden som bidrar till en förbättrad livsmiljö för befolkningen på olika sätt. Däremot framgår inget ytterligare om vilka värden och kvaliteter det är som upplevs gynna en förbättrad livsmiljö och vad det faktiskt innebär. Det enda som nämns är att den höga exploateringsgraden motiveras resultera i att avstånden mellan platser och verksamheter, såsom skolor, vård och handel, minskar (ibid).

För att kommunen aktivt skall kunna utveckla en sådan stadsbebyggelse utan hinder, är det av stor vikt att den mark som långsiktigt planeras att bebyggas ägs av kommunen själva (Trelleborgs kommun, 2019a). Vidare framgår att den

mark som Trelleborgs kommun (2019a) äger främst ligger inom Trelleborgs stad, varav den största andelen i stadens ytterkanter. Däremot förekommer även ett markinnehav i de centrala delarna av staden, bland annat i området Övre. Marken där är fortfarande obebyggd, vilket är anledningen till att Trelleborgs kommun (2019a) betonar att det finns stor potential till en bebyggelseutveckling i form av förtätning i Övre & Stadsparkskvarteren.

En huvudsaklig målbild som fastslagits är att "bygga tät blandstad nära befintlig service och kollektivtrafik" (Trelleborgs kommun, 2019a, s. 14), vilket motsvarar rådande ambition att förtäta området Övre & Stadsparkskvarteren i den centrala staden. Att förtätningen leder till en utomhusmiljö av högre kvalitet och ökad livskvalitet kan ifrågasättas då Trelleborgs kommun (2019a) har som avsikt att, trots den höga graden av förtätning, skapa en utomhusmiljö som bidrar med rekreativa värden. Det problematiska med att förtätningen genererar minskade friytor benämns däremot vara att det blir desto svårare att skapa en rekreativ struktur i de centrala stadsområdena, som är nödvändig i mån av att medföra en känsla av att grönskan är en ständigt närvarande komponent. Det här betonas i Trelleborgs kommuns (2019a) styrdokument vara en grundprincip parallellt med förtätningen. Däremot försäkrar Trelleborgs

kommun (2018) att det är möjligt att åstadkomma en grön stadsstruktur trots den höga graden av förtätning, då syftet med utvecklingen av Övre & Stadsparkskvarteren är att utöka Stadsparken för att skapa en sammanbunden enhet i Trelleborg (ibid).

Med hänsyn till den ovan nämnda målbilden har Trelleborgs kommun (2019a) arbetat fram en hållbarhetspolicy, i vilken de fyra huvudsakliga målsättningarna med stadsplaneringen framgår. Till en början handlar det om att invånarna skall involveras, för att sedan övergå till "genomtänkt resurshållning [och] bästa livskvalitet" (Trelleborgs kommun, 2019a, s. 16), som framförallt berör tillgången och rätten till natur och rekreation, men även minskade utsläpp. Det är märkbart att ovan nämnda målsättningar utgör grunden för den framtida stadsplaneringen i Trelleborgs kommun (2019a) och tyder på att all planering är förankrad i FNs globala hållbarhetsmål. Samtidigt som den kommunala utvecklingen förväntas ta hänsyn till allt det ovannämnda, saknas det däremot en redogörelse för att det väsentliga med hela planeringsprocessen är att kunna erbjuda en god samt inkluderande livsmiljö som tillgodoser samtliga samhällsgrupper före, under och även efter att staden genomgått förändringar.

4.2.1.2. Den barnvänliga staden

I takt med den pågående stadsutvecklingen i Trelleborgs kommun (2019a) förväntas det uppstå andra förutsättningar för planeringen av skolor och förskolor, som kräver större utomhusmiljöer för att uppmuntra barnen till lek och för att främja deras utveckling. Dessvärre framgår inte vilka förutsättningar det gäller, eller hur det här kommer att generera en förbättrad tillvaro för barn. Emellertid är det i styrdokumentet påtagligt att den planerade förtätningen medför svårigheter när det gäller att frigöra "tillräckligt" stora ytor i staden i syfte att erbjuda en skol- och förskoleverksamhet med tillfredsställande utomhusmiljöer (ibid). Likväl är det märkbart att Trelleborgs kommun (2014) lägger stort fokus på att arbeta i enlighet med barns rättigheter i den växande staden utefter en kommunalt utarbetad barnchecklista, som utgör ett stöd när beslut som berör barn skall fattas.

I barnchecklistan som Trelleborgs kommun (2014) publicerat framgår det att den grundläggande principen är att följa FNs barnkonvention, vilket även benämns utgöra utgångspunkterna i arbetet av olika förtätningsprojekt. Det förtydligas att avsikten med barnchecklistan är att undersöka i vilken mån

Trelleborgs kommun (2012) ser till barns rättigheter i beslutsfattande processer, och avgöra i vilken utsträckning barn påverkas av de beslut som fattas. Barn och deras rättigheter nämns olika mycket i de utvalda styrdokumenterna, trots att dokumenten samverkar och på ett eller annat sätt är kopplade till varandra. Därav är det notabelt att barnperspektivet ges olika omfattning och inflytande i de olika styrdokumenterna.

Att den planerade förtätningen resulterar i att obebyggda ytor tas i anspråk och bebyggs, beskrivs återkommande medföra en viss närhet till skola, förskola, serviceutbud och kollektivtrafik. När det gäller stadsplaneringen, med hänsyn till förtätning, beskrivs skapandet av säkra och skyddade utomhusmiljöer i staden så att gående och cyklister skall kunna ta sig fram riskfritt (Trelleborgs kommun, 2019a). Kommunen lägger alltså stor vikt vid att genom den planerade förtätningen tillförsäkra sig om att avstånden till viktiga verksamheter, såsom skola och förskola, minskar, samt att skapa goda trafikförbindelser för att gynna miljömedvetna transportval (ibid). Det här tyder således på att det läggs stort fokus på att uppnå miljömässiga vinster i stadsplaneringen. Däremot benämner Trelleborgs kommun (2019a) att det är av stor vikt att uppmärksamma barn och deras behov i den ständigt

förtättningsbenägna staden. Det påpekas nämligen att barn har en tendens att ta sig fram någorlunda säkert på egen hand i staden i de fall då det är låga trafikflöden. Emellertid poängteras dock att kommunen faktiskt avråder barn från exempelvis cykling och att röra sig fritt i Trelleborgs centrala delar (Trelleborgs kommun, 2019a).

I relation till ett av alla folkhälsomål som Trelleborgs kommun (2019a) publicerat, nämligen "Barn och ungas uppväxtvillkor", är det märkbart att kommunen tar hänsyn till de riktlinjer som finns föreskrivna i barnchecklistan. Däremot är det uppenbart att kommunen har som tydlig ambition att motivera förtätningen i Övre & Stadsparkskvarteren med belägg i att minskade avstånd genereras och därmed drar ner på det höga transportbehovet, vilket gynnar de miljömässiga hållbarhetsaspekterna som efterföljs (Trelleborgs kommun, 2018). Det här tyder på att det finns en god miljömedvetenhet hos kommunen, men samtidigt kan detta ställas i kontrast mot att friytorna i de centrala delarna reduceras. Ur miljösynpunkt är dessa åtgärder betydelsefulla, men huruvida förtätning, med en minskad andel ytor där barn kan leka och umgås, främjar barnen och deras utveckling kan ifrågasättas.

Likaså är Trelleborgs kommun (2019a) tydliga med att sätta upp riktlinjer om att det bör finnas tätortsnära natur i närheten av hemmet. De menar att grönområden som ligger inom en radie på 300 meter kan kallas tätortsnära natur (ibid). I anslutning till det nya förtättningsprojektet Övre och Stadsparkskvarteren finns de två större parkerna Stadsparken och Generationsparken (tidigare Folkets Park), vilket är en antydning på att det finns potential att erhålla en hög andel friyta för barns rekreation (Trelleborgs kommun, 2018). Utöver dessa två parker finns ytterligare en del friytor av mindre storlek i det planlagda området (ibid). Trelleborgs kommun (2019a) betonar att det är viktigt att torg, parker och offentliga utomhusmiljöer som kan utnyttjas för rörelse och rekreation skapas och utvecklas trots den kontinuerliga förtätningen av stadskärnan, vilket kommunen investerar stort fokus i. Därigenom utgör det här en ambition om att bevara och vidareutveckla Stadsparken och Generationsparken för att stärka deras roll som tätortsnära natur (Trelleborgs kommun, 2018).

Då den planerade förtätningen i området Övre & Stadsparkskvarteren förväntas resultera i en minskning av grönyta samtidigt som fler kommer att bo i området, innebär det här att det blir betydligt mindre andel grönyta per person

i området (Trelleborgs kommun, 2018). Kommunen lägger tonvikten på att det enbart handlar om en kvantitativ reduktion av andelen friyta och är tydliga med att betona att det snarare kommer ske en höjning av kvalitet i Stadsparken och den nya Generationsparken. Trelleborgs kommun (2018) menar till och med att det finns goda förutsättningar för att i det nya planområdet skapa värden av hög kvalitet i rekreationssyfte trots att förtätningen leder till en kvantitativ minskning av friytor i området.

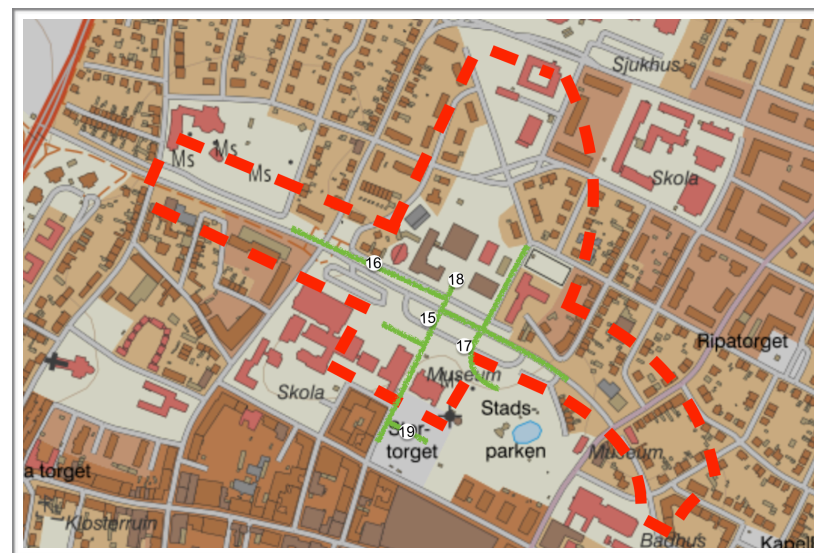
4.2.2. Platsanalys

4.2.2.1. Övre & Stadsparkskvarteren, Trelleborgs kommun

Figur 13. Röd streckmarkering visar planområdet som omfattar Övre & Stadsparkskvarteren (Lantmäteriet, 2020).

Den röda streckmarkeringen på plankartan visar det område som efter planerad förtätning förväntas bli det sammanlänkade stadsområdet Övre & Stadsparkskvarteren. I den här platsanalysen synliggör Figur 17 den befintliga Stadsparken till höger och till vänster skymtas den öppna ytan som kommer att tas i anspråk och bebyggas. Plankartan tyder på att det kommer bildas ett sammanhängande stråk som genom förtätning förbinder befintlig bebyggelse med nybyggnation. För tydlighetens skull redogör Figur 14 för vilka sträckor som vi gick under platsbesöket och var på plankartan respektive foto är taget.

Figur 14. Grön markering visar sträckorna som vi gick under platsbesöket och de numererade vita punkterna redovisar var respektive foto är taget (Lantmäteriet, 2020).

Där utbyggnaden av Övre & Stadsparkskvarteren planeras finns det i dagsläget ingen påbörjad bebyggelse, men däremot befintlig bebyggelse runt omkring, se Figur 16, och centrum ligger på några enstaka minuters gångavstånd. Platsbesöket visade att hela området i dagsläget är en asfalterad öppen yta som används som parkeringsyta, se Figur 15. Det var tydligt att platserna inom området i dagsläget inte består av en sammanhängande grönstruktur som lyfts som önskvärt i styrdokumentet och upplevelsen av området var väldigt kal. Under platsbesöket möttes vi av, utöver biltrafik, även gående som hänvisades till ett större övergångsställe tvärs över ytan, se Figur 18. Eftersom det är en stor parkeringsyta utmed platsen idag anser vi inte att barn kan röra sig fritt på ytan i nuläget. Alldeles intill den planerade förtätningen finns dock den befintliga Stadsparken, se Figur 17, vilket är en indikation på att det sannolikt kommer att finnas närbelägen rekreationsyta för barnen. I sin tur har det en stor betydelse för hur den befintliga Stadsparken kommer att hanteras i relation till förtättningsplanerna. Att bland annat Stadsparken ligger i anslutning till det planlagda området, innebär att det förefinnes grönstruktur som potentiellt kan erbjuda lek- och rekreationsmöjligheter. Dock är det utifrån platsbesöket oklart om området kommer att erbjuda "tillräcklig" stor friyta, goda miljöerbjudanden och god rörelsefrihet för lek och rekreation när området genomgått förtätning.

Utifrån Figur 15 är det däremot tydligt att det finns god potential att skapa en barnvänlig utomhusmiljö på den ännu obebyggda öppna ytan om marken planeras och prioriteras "rätt". På den stora öppna ytan finns även en del bruksbuskage som ramar in parkeringen och det finns en del träd utmed platsen, men på grund av förtätningen kommer den befintliga grönstrukturen gå förlorad. Utifrån platsbesöket konstaterades att det finns stora möjligheter att förvandla ytan till ett stadsområde där barn kan erbjudas lek-, rörelse- och rekreationsmöjligheter. Allt beror dock på hur planerad förtätningen kommer att utvecklas, för det är i dagsläget oklart hur kommunen planerat att bevara och etablera friytor för lek och rekreation, utöver den befintliga Stadsparken. Upplevelsen var att det kan finnas en risk för att förtätningen leder till betydligt lägre andel friytor där barnen annars kunnat leka och utvecklas.

Figur 15. Den stora öppna ytan i området Övre som skall länkas samman med Stadsparken och bilda det nya och sammanhängande området Övre & Stadsparkskvarteren.

Figur 16. Här syns det område som skall förtätas och även intilliggande bebyggelse. I dagsläget finns även en stor andel grönska, som kommer att minska betydligt i takt med nybyggnationen.

Figur 17. Bilden visar den befintliga Stadsparken som kommer att länkas samman med Övre och tillsammans bilda området Övre & Stadsparkskvarteren.

Figur 18. Här skymtas promenadsträcken från området Övre ner till Stadsparken som syns på bilden.

Figur 19. Intill Övre & Stadsparkskvarteren ligger ett stort och öppet torg som i dagsläget används som parkering och friyta för allmänheten.

4.2.3. Planerarnas perspektiv

4.2.3.1. Förtätning som planeringsideal

Planerarna i Trelleborgs kommun, den ena anställd sedan år 2015 och den andra sedan år 2012, betonade att den tidigare planeringen som gick i enlighet med den föregående översiktsplanen, överensstämmer ganska väl med den nuvarande även om det finns en del olikheter. En anledning till det här benämndes vara att det kommunala planarbetet ständigt utgår från gällande översiktsplan, och att det sällan sker några direkta riktning-förändringar mellan de olika styrdokumenterna över tid. Däremot betonade de båda planerarna i Trelleborg att det enda som kan förändra riktningen är politiken, då detaljplanerna utformas och regleras av vilken inriktning den styrande majoriteten har. Efter det senaste valet skedde det i grova drag ett maktskifte som på senaste tid även medfört en skillnad, i jämförelse med tidigare planering, vilket är att detaljplanerna är mindre reglerade.

Trelleborgs planerare hänvisade till att de inom sina yrkesroller är tvungna att ständigt förhålla sig till kommunens styrdokument, i synnerhet översikts-

planen, men också markanvändningskartor som vägleder arbetet med hur marken skall planläggas. Deras involvering i det aktuella planerings-projektet Övre & Stadsparkskvarteren betonades vara gedigen, då den ena planeraren varit med i processen sedan den började och har arbetat med planprogrammet för hela utvecklingsområdet fram till att det antogs av kommunfullmäktige år 2018, och därefter varit involverad i tre olika detaljplaner. Den andra planeraren involverades år 2019 när samtliga detaljplaner var ute på samråd och arbetet med granskningshandlingar skulle påbörjas. De båda var även måna om att understryka att deras möjligheter att påverka processen varit större i projektets tidiga faser, än vad det upplevs vara nu när det gestaltas.

Trelleborgs kommun har, enligt planerarna, i tidigare översiktsplaner huvudsakligen haft som inriktning att fortsätta växa utåt och ta värdefull jordbruksmark, som omger staden, i anspråk. Till skillnad från tidigare, är tanken enligt den nya översiktsplanen att all ny stadsbebyggelse främst kommer ske innanför den befintliga stadsgränsen för att istället värna om den omkringliggande jordbruksmarken. Med det här menar de dock inte att det enbart förväntas ske genom förtätning av centrala Trelleborg, då många av de exploateringsområden som tidigare respektive nyligen byggts ut och planeras

för ligger i utkanten av staden. Planerarna betonade att även om översiktsplanen genomgått förändringar, så kan inte de påbörjade områdena lämnas åt sina öden bara för att de är belägna utanför den centrala stadsgränsen som numera är prioritet för en tät och attraktiv planering.

Utefter resonemangen som framgick ovan, var planerarna märkbart överens om att en hållbar planering måste utgå från förtätning med avsikt att Trelleborg skall kunna bli ekonomiskt, ekologiskt och socialt hållbar. Dock tryckte de på att förtätning inte per automatik innebär hållbarhet, utan det beror snarare på hur förtätningen planeras och utförs samt var. Planerarnas uppfattning var bland annat att barns rätt till staden redan är väldigt låg, nästintill obefintlig, och att förtätningen av den här anledningen antingen kan gynna eller missgynna Trelleborgs barn ytterligare.

4.2.3.2. Planering för rekreation

Återhämtning och avkoppling är planerarnas entydiga svar på hur de definierar rekreation. Mer utvecklat betonades att rekreation är något som kan göras mer eller mindre planerat och i olika omfattning. Vidare förklarade planerarna att

såsom kommunala tjänstepersoner diskuterar rekreation i dagsläget allra oftast innefattar resande, mera specifikt att kunna bege sig iväg till naturen istället för att naturen kommer närmare. Däremot upplevs inte trösklarna i en stad vara lika stora, med andra ord att det inte är särskilt tydligt var gränserna mellan rekreation och andra aktiviteter går. Med det här menas att en andel av befolkningen kanske väljer en annan väg mellan hemmet och jobbet, bara för att de vill och kan göra det. Eller så kanske de sätter sig på en bänk och observerar människor i några minuter, vilket planerarna beskrev som en form av rekreation. Staden består nämligen av en ständig variation av människor som vill uppleva rekreation, medan det finns sådana som istället väljer att göra annat. Därigenom påpekade planerarna att det är viktigt att kontinuerligt ta hänsyn till alla samhällsgrupper i stadens planerings- och utformningsprocess. En god stad bör enligt dem rymma möjligheter för rekreation som utgår från den gående människan och gynnar närheten till ett stort antal olika miljöer, vilket karakteriseras som planering för en bra utomhusrekreation.

Då staden förtätas resulterar det här i att markyta bebyggs och planerarna var övertygade om att det inte existerar något som helst automatiskt motsatsförhållande mellan förtätning och ytor för rekreation. De menade

nämligen att det är tvärtom då förtätning, om det görs på rätt sätt, faktiskt kan tillgängliggöra rekreativa platser för fler människor. Sambandet mellan kvantitet och (hög) kvalitet i utomhusmiljön betonades fortsättningsvis vara grundat i forskning som säger olika saker. Å andra sidan tog planerarna ställningstagande för att hög tillgänglighet till utomhusmiljöer av hög kvalitet är avgörande för människors välbefinnande, men att det samtidigt inte har något med kvantitet att göra. Det exemplifierades att stadsområden med lägre andel grönska än andra områden kan upplevas som grönare om ytorna planerats med tillgänglighet och närhet som ledord samt utformats på ett sätt som höjer kvaliteten. Kvantiteten av utomhusmiljön benämndes däremot skapa somliga förutsättningar för en större andel av befolkningen, huvudsakligen när det gäller att kunna appropriera platsen och på vilket vis det kan göras. I slutändan beror det dock alltid på hur utomhusmiljön har utformats. Till sist poängterade planerarna att närheten till platser av hög kvalitet är en viktigare aspekt än det kvantitativa, och deras resonemang var att bristen på närhet är en faktor som får större konsekvenser desto mer utsatt eller marginaliserad en person är, oavsett om det berör funktionsnedsättningar, socioekonomiska faktorer eller åldersrelaterade begränsningar.

4.2.3.3. Implementering av perspektiven i Övre & Stadsparkskvarteren

Planerarna är sedan en lång tid tillbaka bekanta med Övre & Stadsparkskvarteren, då de varit kontinuerligt involverade. Dessförinnan var deras relation till området endast en förbindelse inom kollektivtrafiken, då det var Trelleborgs centrala busshållplats innan stadsbussarna slutade anlända hit. För att fortsatt kunna ge liv åt området har ambitionerna främst varit att övergripande utveckla ett stadsområde som utgår från begreppen närhet och en mänsklig skala. Planerarna förklarade också att Trelleborgs kommun tidigt i projektet lagt fram det som en expansion av stadskärnan, med småskalig fastighetsstruktur och ett varierat utbud med funktionsblandning. I stora drag utgår planeringen i Övre & Stadsparkskvarteren från staden och riktar sig inte mot en särskild samhällsgrupp.

Möjligheter för utomhusrekreation i området och utomhusmiljöer som bidrar till rekreativsmöjligheter är enligt planerarna väldigt viktigt. I huvudsak är de planerade gatorna i området särskilt viktiga eftersom den största delen av stadslivet sker på just gatorna och en förutsättning som lägger grunden till

detta är ett gatunät som skapar ett visst flöde av människor. En viktig princip har enligt planerarna varit att sammanlänka gatunätet för att på så vis knyta viktiga målpunkter i staden närmare varandra. Detta uttrycktes som betydelsefullt, då det är av stor vikt att gatorna blir tydligt avgränsade mot den privata kvartersmarken. Vidare framhävde den ena planeraren att planeringen av stadens struktur är helt avgörande för stadens fortskridande utveckling, inklusive dess rekreationsmöjligheter. Däremot betonade den andra planeraren att det är utformningsskedet och förvaltningen av området som slutligen är avgörande för rekreationen och hur samt för vem utomhusmiljön i slutändan blir kvalitativ. Å andra sidan upplevs det ur ett planerarperspektiv vara självklart att rekreationsmöjligheter av hög kvalitet kommer att finnas för alla samhällsgrupper i Trelleborg. Det här betonades med hänsyn till planarbetet, och utifrån de förutsättningar som talar för att området kommer bestå av allmänna platser med en hög offentlighet. Båda planerarna uttryckte däremot att processen ännu inte kommit till det här skedet i Övre & Stadsparkskvarteren, och att det trots deras resonemang kvarstår att se hur det faktiskt blir.

Trygghet, säkerhet och attraktivitet är viktiga ledord när det gäller planeringen av utomhusmiljöer. Planerarna gav förklaringen att de i planprocessen främst arbetar på ett övergripande vis, för att sedan i en detaljplan reglera vad som är allmän plats och vad som är kvartersmark. Därefter används planbestämmelserna för att på olika vis kunna utforma både kvartersmarken samt de allmänna platserna. Av denna anledning utgör planbestämmelserna en princip som styr utformningen av området i en specifik riktning, men planerarna påpekade att planbestämmelserna naturligtvis inte omfattar allt som kan anses skapa trygghet.

Planerarna i förtätningsprojektet Övre & Stadsparkskvarteren driver en linje som handlar om att den allmänna platsen, i huvudsak gatorna, skall upplevas som trygga och vara tillgängliga för samtliga samhällsgrupper. Planerarna upprepade påtagliga gånger att mänsklig närvaro är en av de viktigaste förutsättningarna och lägger grunden till att en plats skall uppfattas som trygg, och har därav utgjort ett fokusområde. Planerarna förklarade att riktlinjer för en ökad mänsklig rörelse på områdets alla gator, och inte enbart på några få, framträder i plankartor i form av den så kallade fastighetsindelningsbestämmelsen. Det finns exempelvis en bestämmelse om att fastigheternas

huvudentréer alltid skall vara vända mot intilliggande gata eftersom orienterbarheten i området därmed ökar och det gynnar även läsbarheten i byggnaderna, samtidigt som det här signalerar en mänsklig tillvaro. I sin tur bidrar detta till en tryggare stadsmiljö menar de, och att det på så vis inte skapas någon otydlighet då hela gaturummet tillhör allmänheten.

Vidare benämnde planerarna att begreppet funktionsblandning, i översiktsplanen och specifikt i projektet Övre & Stadsparkskvarteren, framställts som en essentiell aspekt för att skapa en trygg utomhusmiljö i området. Det framgick att lokaler i byggnadernas bottenplan dels kan bidra till gatulivet på ett specifikt sätt, som bostäder nämligen inte kan göra. Emellertid leder en hög funktionsblandning i ett område framförallt till ett flöde av människor, där betydligt fler än enbart de boende får anledning att besöka och röra sig i området. Planerarna förklarade slutligen att detaljplanen enbart skapar möjligheter för att det skall finnas en funktionsblandning i området, men kan inte ställa krav i samma utsträckning som när det gäller andra trygghetsskapande bestämmelser.

Avsikten med projektet är att förena området Övre med Stadsparken. För att det här skall vara möjligt är det enligt planerarna viktigt att till en början avgränsa mot byggnadskvarteren i form av nya stadsgator som skapar en tydlig gränsdragning i staden och säkerställer Stadsparkens offentlighet. På så vis kan Stadsparken bli en integrerad del av Övre, på samma vis som Övre kan bli en integrerad del av resterande innerstad. Vidare framhövdes utomhusmiljön och möjligheterna för rekreation i närområden, varav planerarna hänvisade till att en god gatuutformning medför att Stadsparken görs mer lättillgänglig för alla i Trelleborg. I förlängningen innebär detta att alla som är bosatta i närområdet kan få en ökad tillgång och upplevd närhet till rekreativa värden i parken. Med hänsyn till hur barn påverkas av potentiellt minskade möjligheter till friyta och utomhusrekreation efter genomförd förtätning, tycks den största faktorn, enligt planerarna, för minskade rekreativsmöjligheter vara barns tillgänglighet till de ytor och gator som finns i staden. Ett bestämt ställningstagande gjordes för att gatorna är stadens viktigaste platser, och att de alltid varit det. Av den här anledningen styrs barns möjligheter och tillgänglighet framförallt av biltrafikens roll i den framtida staden.

Då området ligger centralt i Trelleborg, i direkt anslutning till den befintliga stadskärnan och med kollektivtrafiknära läge för de viktigaste linjerna inom både järnvägs- och busstrafik, förklarade planerarna att det finns förhoppningar om att i framtiden kunna reglera biltrafiken med hjälp av rådande gatuplanering. Enligt planerarna har det här medfört att planeringen haft utgångspunkter som berör småskalighet, mångfald, hög täthet, närhet och tillgänglighet. Slutligen framgick att barnvänlig utomhusmiljö inte varit en utgångspunkt, utan att planeringen i grund och botten bygger på närhet och tillgänglighet.

4.2.3.4. Att implementera barnperspektivet i planeringen

Då barn i många bemärkelser anses vara de mest begränsade individerna vad gäller rörlighet i en tätbebyggd stad, beskrev planerarna att planeringen främst handlar om att skapa stadsstrukturer med en hög närhet och en hög tillgänglighet i gatunätet samt till andra allmänna platser i staden. Samtidigt som det i projektet för Övre & Stadsparkskvarteren kan hittas stöd för att främja barns rörelsefrihet och utomhusrekreation, menade planerarna att det är vanligt förekommande att faktorer motverkar det här. En förklaring som gavs

var att det är svårt att planera och utforma Trelleborgs kommun så att det exempelvis resulterar i förändrade resebeteenden och en minskad privatbilism. Det här uttrycktes enligt båda planerarna vara problematiskt, då det i huvudsak är antalet bilar och avstånden i Trelleborg som motverkar barns rörelsefrihet och möjlighet till rekreation.

Planerarna beskrev att barn delvis involverats i projektet, bland annat involverades en högstadiesklass i projektet Övre & Stadsparkskvarteren som utformade en tillfällig plats som specifikt gavs namnet "Jämställt Övre". Planerarna gav sedan ett uppriktigt svar och påpekade att det generellt sett är väldigt svårt att involvera barn, men även resterande medborgare, i planeringsprojekt. Det beror dock på hur och till vilket syfte de involveras. Planerarna förklarade att om det sker någon form av överlämning av makt kring de slutgiltiga planeringsbesluten, så sker dialogen i ett konsulterande syfte. Om det däremot handlar om att enbart informera och fortbilda medborgare, då skapas det dialoger utefter andra riktlinjer. Såvida avsikten med medborgardeltagande är att möjliggöra någon form av medbestämmande, skulle de båda planerarna påstå att det är lättare att involvera medborgare desto närmare verkligheten projektet kommer. I det ovan nämnda

projektet med högstadieklassen, låg exempelvis fokuset på en specifik plats och utformningen av området, vilket gjorde att deltagandet och diskussionerna kunde bli mer konkreta och begripliga.

Planerarna förklarade att styrdokumentet "Checklista för barns rättigheter" eventuellt används i planeringsarbetet, men ett bestämt svar kunde inte ges då de inte visste om det var samma barnchecklista som de arbetar utefter. Den kommunala planeringen förhåller sig generellt till barnchecklistan vad gäller det så kallade planbeskedet, och det innebär processen när någon vill att kommunen skall påbörja ett detaljplanearbete. I samband med detta fyller ansvarig planerare i barnchecklistan och hur planbeskedet förhåller sig till denna. Slutligen betonade planerarna däremot att deras upplevelse av barnchecklistan kunnat vara bättre, då de själva upplever att det är svårt att i vissa avseenden relatera checklistan till Övre & Stadsparkskvarteren på ett självklart sätt.

KAPITEL 5

5. DISKUSSION

I det här kapitlet presenteras diskussionen under följande teman som lyder; *Förtätning som stadsplaneringsideal* och *Stadsplanering för barnvänlig utomhusmiljö*. Arbetets resultat förbinds sedan med det teoretiska ramverket under tematiserade underrubriker. Slutligen görs även en sammanfattande metoddiskussion. Avsikten med det här kapitlet är att få en tydlig och fördjupad diskussion för att i nästkommande kapitel kunna dra en reflekterande slutsats med avsikt att besvara arbetets syfte och frågeställningarna.

5.1. Förtätning som stadsplaneringsideal

Den genomdrivande förtätningen beskrivs inom stadsplaneringen för Ystad respektive Trelleborg som ett fördelaktigt ideal om det utförs på rätt sätt, åtminstone vad gäller de ekonomiska och miljömässiga perspektiven. Skapandet av en attraktiv stadsförtätning går sedan i linje med önskan om ett stadsplaneringsideal som innebär; förtätning med avsikt att frambringa hållbart resande och ökade bostads- och arbetsförutsättningar. Det är märkbart att den koncentrerade förtätningen i anknytning till attraktiva områden, som

består av bostäder, fritids- och affärsverksamheter, är utgångspunkt för aktuell planering i både Ystad och Trelleborg (Brendel et al. 2010; Bengtsson & Qviström, 2015). Det här tycks kunna främja de båda kommunernas livskraft och utmytna i hälsosamma och säkra utomhusmiljöer, som genererar värden och kvaliteter som medför en förbättrad livsmiljö då avstånden minskar och aktiviteten i områdena ökar dygnet runt (Padeiro, Louro & Marques da Costa, 2019).

Med hänsyn till målbilderna om att förtätningen mestadels handlar om att skapa en blandstad med närhet till service och kollektivtrafikförbindelser, är det uppenbart att kommunerna arbetar enligt teorier likt TOD. Diskutabelt är om TOD som utgångspunkt i utbyggnaden av förtätningsområdena verkligen kommer att vara till fördel för barns utomhusrekreation. Kyttä (2004) påpekar att barnvänliga städer erbjuder barn fria lek- och rekreationsytor för att de skall få en individuell relation till sin utomhusmiljö. Den höga graden av förtätning innebär däremot begränsningar i barns rörelsefrihet och miljöerbjudanden,

vilka var påtagliga i de studerade fallen. Av den anledningen ställer vi oss kritiska till de kommunala målbilderna och idealen.

Intrycket är att Ystad och Trelleborg tycks följa internationella strömningar i att driva hållbar stadsplanering (Padeiro et al. 2019), med lokala ambitioner om att bevara en igenkännbar stadsidentitet och fortsatt förmedla livliga, attraktiva och blandade förtätningsområden med service och kollektivtrafikförbindelser. Exempelvis avspeglas Ystad som en mindre stad med stor slogan samtidigt som det existerar en övergripande ambition om att uppmuntra till förtätning och i samma veva utöka befintliga stadsmiljöer med ytterligare komplement, såsom grönområden och lekplatser.

I det långa loppet är det dock oklart hur förtätningen förväntas implementeras i samma veva som expansionen av grönområden och lekplatser, då markyta tas i anspråk för bebyggelse. Långsiktigt kan det här resultera i en planeringskonflikt, då det blir en kommunal prioriteringsfråga om förtätningen är viktigare än stadens friytor. Av den här anledningen upplever vi att en okontrollerbar förtätning kan resultera i att både Ystads och Trelleborgs igenkännbara stadsidentitet genomgår förändringar som medför tydliga

begränsningar vad gäller barns rörelsefrihet och skapandet av intressanta utomhusmiljöer i staden (Kyttä, 2004), och därför inte kan beaktas vara barnvänliga i förhållande till villkoren för CFE (Riggio, 2002). Det är framträdande att förtätningen medför utmaningar för barn och deras möjligheter till utomhusrekreation då kommunerna, i samband med att markytor tas i anspråk, även riskerar att minska de rekreativa värdena.

De kommunala målbilderna tycks vara associerade med att förtätningssidealet skall gynna den sociala hållbarheten genom att planerarna tillgodoser samtliga samhällsgruppers behov i den täta staden (Brendel et al. 2010). Detta verkar i huvudsak handla om att bland annat minimera avstånden till skolor och förskolor samt kollektivtrafik. I överensstämmelse med Bengtsson & Qviström (2015) kan TOD bidra till en långsiktigt hållbar förtätning av Ystad och Trelleborg, då stadens attraktivitet framförallt beror på att den är tät och promenadvänlig. Följaktligen leder det här till utomhusmiljöer som är hälsosamma, säkra och bekväma (Padeiro, Louro & Marques da Costa, 2019). Om planeringen i förtätningsområdena Västra Sjöstaden och Övre & Stadsparkskvarteren verkligen kommer att resultera i ett hälsosamt, säkert och bekvämt område för alla samhällsgrupper, som det förväntas göra, är i

synnerhet en fråga om hur olika diskurser och ideal realiserar fysiskt. Med andra ord beror ovan nämnda stadsplaneringsideal på hur de teoretiska planerna hanteras och omsätts i praktiken.

5.1.1. Skapandet av attraktiv stadsförtätning

Stadsplaneringsidealet kring förtätningssatsningar i Ystad respektive Trelleborg är tydligt koncentrerat till strategiska platser som drar nytta av tätare bebyggelse i relation till stadens helhet, i huvudsak satsningar utmed kollektivtrafikhärlägen som redan är etablerade. Västra Sjöstaden och Övre & Stadsparkskvarteren genomgår av den här anledningen förtätning, då de i relation till TOD beaktas vara både tillgängliga och stationsnära med redan etablerade kollektivtrafikförbindelser samt gång- och cykelvägar som leder in till de centrala järnvägsstationerna. Inom planområdena framgår tydligt att ambitionerna är en blandad bebyggelse som förändrar rumsliga mönster och tillgänglighetsnivåer, då en attraktiv förtätning sägs minska avstånden och därigenom utmytna i tilltalande rörelsefrihet och ökad tillgänglighet (Padeiro, Louro & Marques da Costa, 2019). Samtidigt skapas förutsättningar att i så stor grad som möjligt bevara samt utveckla befintliga grönområden för att skapa en

utomhusmiljö av hög kvalitet. Att det däremot förväntas uppstå en ökad rörelsefrihet och utomhusmiljö av hög kvalitet parallellt med att förtätningen fortskrider ställer vi oss kritiska till, då det blir en fråga om vad som i själva verket anses vara ökad frihet och hög kvalitet. Det är tveksamt om den tillskapade utomhusmiljön i Västra Sjöstaden och Övre & Stadsparkskvarteren ens kan anses bli av hög kvalitet, just för att det finns risk att friytorna inte blir "tillräckligt" stora och därmed kanske inte kan inrymma kvaliteter som bidrar till en högkvalitativ utomhusmiljö. Det här stöds av Kyttä (2004), då en begränsad friyta resulterar i att barns fysiska, sociala, kognitiva och emotionella utveckling hämmas, då rörelsefriheten och möjligheterna till en varierad utomhusmiljö i förtätningsområdena minskar.

Ambitioner i förtätningsområdena Västra Sjöstaden och Övre & Stadsparkskvarteren hade kunnat främja de kommunalt förankrade ekonomiska, sociala och miljömässiga hållbarhetsmålen i både Ystad och Trelleborg (Yang et al. 2019). Lotfi och Koohsari (2009) hävdar däremot att en förtätning utifrån hållbart resande, tilltalande närhet och ökad tillgänglighet varken garanterar en ökad tillfredsställelse eller att det av egen kraft skapar ett område rikt på möjligheter. Det är därför tveksamt om den sociala hållbarheten faktiskt

uppfylls, trots att den ekonomiska och miljömässiga hållbarheten möjligtvis gynnas av förtätningen.

Att förtätningsområdena och dess utomhusmiljöer förväntas vara attraktiva för samtliga samhällsgrupper, innebär därmed att Västra Sjöstaden och Övre & Stadsparkskvarteren inte planeras för någon specifik samhällsgrupp, utan för alla. Denna sortens planering kan emellertid leda till att ingen samhällsgrupp gynnas av förtätningen, utan snarare känner minskad tillfredsställelse gentemot den tillskapade utomhusmiljön. Det här eftersom utomhusmiljöerna med stor sannolikhet inte kommer vara lika tillgängliga för alla samhällsgrupper. Detta framförallt om man ser till hur förtätningsområdena i dagsläget är hårdbelagda och att de friytor som existerar redan medför en begränsad tillgänglighet för bland annat barn. Därigenom är det tydligt att planeringen ur ett hållbarhetsperspektiv är beroende av hur och vart förtätningen sker samt för vem det planeras, och är av den här anledningen ingen garanti för att barn kommer att gynnas av de attraktivt planerade förtätningsområdena. Det här befaras enligt oss leda till att barn missgynnas och att arbetet för en barnvänlig stad hamnar i skymundan, samtidigt som

planeringen enbart blir förtättningsinriktad. Därmed existerar ett behov av att främja svagare samhällsgrupper, såsom barn.

Rådande stadsplaneringsideal i Ystad och Trelleborg stämmer överens med hur både Västra Sjöstaden och Övre & Stadsparkskvarteren ser ut i dagsläget, då det inom gångavstånd finns hållplatser för stadsbussarna, och även befintliga bostäder, skol-, fritids- och affärsverksamheter i omkringliggande närområde (Brendel et al. 2010). Baserat på de kommunala målsättningarna om att knyta samman olika områden genom att utveckla vitala stråk samt göra gång- och cykelvägar mer tilltalande, är antagandet att det handlar om att åstadkomma kompakta förtättningsmönster (Bengtsson & Qviström, 2015; Padeiro, Louro & Marques da Costa, 2019). Det här i huvudsak runt närbelägna noder för järnvägs- och busstrafik i ett försök att minska bilberoendet och alstra en stad som upplevs vara promenadvänlig (ibid). Fastän den täta staden förväntas bidra till en ökad livskvalitet, kan denna princip ställas mot det faktum att förtätningen även leder till en lägre andel friytor och därtill försämrade villkor för en barnvänlig stad (Kytä, 2004). Att planeringen i förtätningsområdena förväntas utgå från de teoretiska utgångspunkterna för TOD respektive CFE, kan även sättas i ett motsatsförhållande. Detta eftersom det är tvetydigt hur en TOD

inriktad planering kan leva upp till kraven för CFE. Intressant att beakta är huruvida förtätningen, som bidrar till ökad tillgänglighet och närhet, också kan resultera i en barnvänlig stad trots att utrymmena där det kan skapas kvalitativa värden minskar i takt med förtätningen (Kytä, 2004; Bengtsson & Qviström, 2015; Padeiro, Louro & Marques da Costa, 2019). På så sätt är det anmärkningsvärt att attraktiv stadsförtätning, utifrån TOD, synliggörs kommunalt i både ord och handlingar under tiden den barnvänliga staden, i relation till CFE, endast uppges i ord.

I relation till arbetets syfte är det märkbart att TOD tagit över hela planeringsdiskursen och att både Ystads och Trelleborgs kommun inte tycks kunna främja barns utomhusrekreation, just för att det inte ges utrymme i planeringen för attraktiv stadsförtätning. Det är bland annat diskutabelt om en barnvänlig utomhusmiljö än så länge åstadkommit i Västra Sjösten som domineras av en hög bilism trots förtätningen, vilket är anmärkningsvärt då förtätningen bör ha genererat en minskad bilism, inte ökad eller oförändrad (Bengtsson & Qviström, 2015). Att bilismen hittills inte minskat kan således påverka barns utomhusrekreation och den tilltänkta rörelsefriheten som vill åstadkommas. I enlighet med Padeiro, Louro & Marques da Costa (2019) som

menar att minskad bilism leder till ökad levnadsstandard, kan det med andra ord ifrågasättas om Västra Sjösten kan erbjuda hälsosamma, säkra och bekväma utomhusmiljöer som bidrar till en social stimulans, om andelen bilism förblir oförändrad. Med stor sannolikhet är det barn som främst kommer att påverkas av ovanstående faktum och behöva resa utanför de täta miljöerna för att kunna ta del av rekreationsmöjligheter. Det här begrundas följaktligen i de ställningstaganden som Riggio (2002), Horelli (1998) och Brennan, Barnett & McGrath (2009) gör angående en barnvänlig stad, nämligen att det är av stor vikt att prioritera skapandet av inkluderande, hälsosamma, säkra och barnvänliga utomhusmiljöer.

Såsom Övre & Stadsparkskvarteren ser ut i dagsläget, finns goda möjligheter att realisera ambitionen om ett promenadvänligt och attraktivt område genom ett stadsplaneringsideal som utgår från förtätning (Brendel et al. 2010; Bengtsson & Qviström, 2015; Padeiro, Louro & Marques da Costa, 2019). Frågan är däremot om planeringen i Övre & Stadsparkskvarteren verkligen kommer att gynna samtliga samhällsgrupper, eller om det i jämförelse med Ystads kommun även här är en fråga om prioritering. Med andra ord anses allt det positiva som TOD genererar kunna ge kompensation åt de minskade

friytorna som annars kunnat alstra en barnvänlig utomhusmiljö enligt CFE. Däremot finns goda förutsättningar att skapa en såväl TOD som CFE inriktad förtätning i Västra Sjöstaden och Övre & Stadsparkskvarteren som gynnar barn, men även andra samhällsgrupper, om kommunerna alltså prioriterar det. Likt planeringen i Ystad kan det med andra ord sättas i fråga huruvida samtliga samhällsgrupper påverkas av den ständiga förtätningen. Dessutom är det betydelsefullt att överväga om en stadsplanering som utgår från riktlinjerna för TOD verkligen kommer gynna barnen, med hänsyn till de övervägande fördelarna som detta teoretiska ramverk bidrar till. Ur ett planerarperspektiv kommer det här endast kunna besvaras efter utformningsskedet och under förvaltningen av området, men att det innan dess är ovisst vilka kvaliteter de båda förtätningsområdena faktiskt kommer att generera för barn. Vi ställer oss kritiska till detta i och med att mycket går att bedöma redan nu vad gäller barn och deras möjligheter till utomhusrekreation. Det vore endast orimligt av Ystads och Trelleborgs kommun att driva en flerårig planering om det sedan ändå förväntas bli en total chansning i slutändan.

5.2. Stadsplanering för barnvänlig utomhusmiljö

Återkommande betonar Ystads och Trelleborgs kommun vikten av att föra en diskussion kring hur olika samhällsgrupper påverkas av den planerade förtätningen, framförallt barn, och att det är väsentligt att involvera samtliga invånare för att en genomtänkt och bra livskvalitet skall åstadkommas. Således existerar en medvetenhet om att det finns risker för att aktuell stadsplanering kan påverka barn negativt i större utsträckning än andra samhällsgrupper, just för att de tillhör en utav de mest utsatta grupperna. I sin tur går detta i linje med att den bebyggelse som förekommer i dagens städer ofta sker på ett sätt som är mindre barnvänligt, med färre och mindre innehållsrika utomhusmiljöer (Kyttä, 2004). De kommunala barnchecklistorna är av den här anledningen utfärdade med grundläggande principer som efterföljer FNs barnkonvention, vilket även förväntas utgöra utgångspunkterna i aktuella förtätningsområden. Detta motsvarar kommunernas ansvar att ta hänsyn till FNs barnkonvention i stadsplaneringen för att kunna främja barn och deras behov i den ständigt växande och förtätade staden (Riggio, 2002).

Det är värt att nämna att de här utgångspunkterna inte verkar efterföljas i varken Västra Sjöstaden eller Övre & Stadsparkskvarteren där planeringen, istället för barnvänlig utomhusmiljö, utgår från närhet och tillgänglighet generellt utan att rikta sig mot en särskild samhällsgrupp. Av den här anledningen är det oklart om, och i vilken utsträckning, barnchecklistan används i stadsplaneringen för en barnvänlig utomhusmiljö, då det inte verkar vara prioritet att anmärka hur barn påverkas av beslutstaganden trots att det framkommer som anvisning i de kommunala direktiven. På så sätt riskerar planerare att marginalisera barn, vilket innebär att barns perspektiv inte uppmärksammas och det är bekymmersamt för den tillvaro och utomhusmiljö som planeringen avser åstadkomma (Horelli, 1998). Att det sedan framkommer att planeringen förhåller sig till innehållet i barnchecklistan med syfte att uppmärksamma barn på alla plan inom den kommunala organisationen, är intressant att beakta då det poängteras att det skall uppmärksammas inom kommunen. Om det har en förankring i den faktiska planeringen är en annan sak, då det inte finns någon faktisk garanti på att det som står i den teoretiska agendan kommer att realiseras i verkligheten.

Folkhälsopolitiska mål om att alla barn bör ha goda och trygga uppväxtvillkor tyder på medvetenhet hos kommunala planerare som förväntas arbeta utefter en stadsplanering som skall vara gynnsam för stadens barn. Det här är en viktig del av planeringsarbetet enligt Riggio (2002) som menar att en stor del av världens barn bor i urbana städer där barn marginaliseras i stadsplaneringen. Med anledning av det här är denna sortens planeringsarbete en självklarhet i relation till FNs lagstiftade barnkonvention som utgjort grunden till konceptet om barnvänliga städer (Riggio, 2002).

Det här innebär i sin tur att Ystad och Trelleborg måste utveckla stadens utomhusmiljöer för att tillgodose barns behov av utomhusrekreation, och låta barn delta i kommunala planerings- och beslutsskeden där de har rätt att uttala sig om sina åsikter och önskemål vad gäller en rik och varierad utomhusmiljö som är stimulerande (Riggio, 2002; Björklid & Nordström, 2007; Horelli, 1998; Kyttä, 2004; Brennan, Barnett & McGrath, 2009). Dock är framställningen om huruvida barn skulle vara med i beslutstagande planeringsprocesser aningen vag, vilket också framgår i Ystad och Trelleborg. Det tycks inte ske i den utsträckning som det egentligen bör göra. Det är därmed diffust om riktlinjerna för trygghet, deltagande, hälsa, inklusion och tillhörighet faktiskt

efterföljs i stadsplaneringen för ett barnvänligt Ystad och Trelleborg. Att nyckelbegreppen sedan förekommer i förklaringarna av planeringsstrategier indikerar inte att de faktiskt aktualiseras hela vägen i den kommunala planeringen, vilket de inte heller verkar göra.

Trots att planerarna återkommande belyser relevansen av ökad rörelsefrihet, så tycks de dessvärre inte ha lyckats skapa de strukturer och det innehåll som krävs för att det skall finnas intressanta samt stimulerande utomhusmiljöer för barns aktivitet (Kytta, 2004). Utifrån villkoren för barnvänlig utomhusmiljö är det här problematiskt, då ett utbud av aktiviteter måste tillhandahållas för alla barn, detta speciellt i förtätningsområdena som upplevs ha en begränsad rörelsefrihet till lek- och rekreationsområden, och leder till att barn inte ges möjligheten att utforska sina utomhusmiljöer utan hinder. I och med att villkoren och sambanden mellan rörelsefrihet och miljöerbjudanden utgör en grund för barnvänliga städer, är det tveksamt om barns utomhusrekreation verkligen möjliggörs tillräckligt i Ystad och Trelleborg (ibid). Denna diskurs kan vidare ifrågasätta om det är möjligt att planera de båda förtätningsområdena på ett sätt som tar hänsyn till barnvänlig planering för att tillgodose barn och deras lek- och rekreationsbehov i staden. Det blir en fråga om det är möjligt att

kombinera CFE med TOD i den kommunala stadsplaneringen, vilket inte är omöjligt om kommunerna ändrar arbetssätt och främjar den barnvänliga planeringen istället för att endast prioritera förtätningen.

Förtätningssidealet kan å andra sidan beaktas vara fördelaktigt i skapandet av en barnvänlig stad, med hänsyn till en säker utomhusmiljö tack vare en ökad närhet då avstånden minskar. Det kan i sin tur också motverka en barnvänlig utomhusmiljö eftersom det blir en tätare stad där fler och fler friytor med rekreativa värden tas i anspråk. Dessvärre har inte sådana här hänsynstaganden gjorts i planeringen för varken Ystads eller Trelleborgs kommun. Utifrån insamlad empiri har det snarare framkommit att rekreation innebär avkoppling samt återhämtning och uttrycks vara en viktig del av stadsplaneringen, men inga konkreta tankar om barns utomhusrekreation har framförts utan allt har varit generellt. Det här är intressant att diskutera då den generella rekreationen i de båda kommunerna inte upplevs vara så aktiv, vilket får oss att undra om de överhuvudtaget planerar för fysisk aktivitet.

Gemensamt för respektive kommun är också att planeringen bör alstra rekreativa utomhusmiljöer som är lättillgängliga och sammanhängande samt

tillfredsställande för samtliga samhällsgrupper. Det här kan, precis som mycket annat, liknas ett förhållningssätt i enlighet med TOD då det finns potential att skapa just lättillgängliga och sammanhängande utomhusmiljöer i både Västra Sjöstaden och Övre & Stadsparkskvarteren. Däremot handlar det snarare om den planerade tillgängligheten även kan tänkas gynna CFE och alstra friyor med varierande miljöerbjudanden (Kytä, 2004). Om inte, innebär det alternativt att CFE missgynnas på grund av att den tillgänglighet som åstadkoms bidrar till begränsade friyor som inte kan erbjuda en utomhusmiljö av särskilt hög kvalitet (ibid). Utifrån detta kan det ifrågasättas om det som beskrivs vara lättillgängligt och sammanhängande i teorin, verkligen blir det även i praktiken för barn och deras utomhusrekreation.

Vad som i dagens planering främjar barns utomhusrekreation genom ökad närhet och tillgänglighet, samtidigt som den missgynnar den genom minskade friyor, är i huvudsak förtätningen. Den må generera ökad bebyggelse och en hållbarhet som annars saknas, men den motverkar å andra sidan barns möjligheter till lek, upptäckt, lärande, återhämtning, avkoppling och social stimulans i utomhusmiljön, då rekreationen görs mindre planerad. För samtidigt som planeringen i både Ystad och Trelleborg förväntas generera

promenadvänliga utrymmen, så existerar en övergripande medvetenhet om att nyutvecklade förtätningsområden lockar unga yrkesverksamma eller enpersonshushåll som önskar en specifik utomhusmiljö samt bekvämlighet som skiljer sig åt från villkoren som barn behöver (Padeiro et al. 2019). Således blir planeringen diskutabel, då fördelningen av tillgänglighet i förtätningsområdena kan vara ogynnsam för barn som redan är en av de mest utsatta samhällsgrupperna och i störst behov av ökad tillgänglighet till rekreation samt ökad friyta (Lotfi & Koohsari, 2009; Padeiro, Louro & Marques da Costa, 2019). Det är märkbart att planerarna uttrycker en begränsad och anpassad bild av rådande omständigheter vad gäller barn och deras utomhusrekreation, vilket får oss att undra hur förtätningsområdena hade sett ut om planerarna haft tydligare krav och riktlinjer avseende en barnvänlig utomhusmiljö.

Det är märkbart att planerarna saknar tydliga krav och riktlinjer för barn i planeringen av de båda förtätningsområdena, medan kraven på förtätning är tydliga och får utrymme samt blir realiserade. Därmed kan det konstateras att om både Västra Sjöstaden och Övre & Stadsparkskvarteren bebyggs genom en planering som bedrivs i enlighet med en tät och sammanlänkad stad, kommer det vara bekymmersamt för barns möjlighet till fri rörelse och potentiell

aktivitet utmed större rekreativa ytor. Med hänsyn till barnvänlig utomhusmiljö ställer vi oss kritiska till den höga förtätningsgraden i de båda områdena, i huvudsak för att det är en ovisshet om kommunerna i framtiden verkligen kommer kunna avsätta friytor som är "tillräckligt" stora (SFS 2019:949) i de alltmer täta stadsområdena. Följaktligen kan det ifrågasättas huruvida dagens stadsplanering tar hänsyn till att faktiskt lämna friytor för barn på allmän platsmark med rådande förtätningsideal. Samtidigt är det oklart hur det förväntas vara möjligt att tillgodose barns rätt till en god uppväxtmiljö parallellt med att Ystad och Trelleborg blir allt tätare. Det här då barns rörelsefrihet lär skilja sig åt från de barn som bor i glesa städer med större närhet till bland annat parker och friytor, som innehållsmässigt erbjuder mer kvalitativa och intressanta utomhusmiljöer, och i sin tur främjar en strukturerad rörelsefrihet.

Då förtätning är ett stadsplaneringsideal och sker för särskilda ändamål, infaller det även under kriterierna för att vara en tillfällig trend som riskerar att hindra långsiktiga rekreativsmöjligheter (Padeiro, Louro & Marques da Costa, 2019; Bolleter & Ramalho, 2020). Förtätningen tycks implementeras i både Ystad och Trelleborg för att tillgodose dagens primära efterfrågan av attraktiv stadsförnyelse, utan distinkt omtanke vad gäller barn och deras

rekreativsmöjligheter i framtiden (ibid). Fastän TOD används som ett hjälpmedel i att reglera förtätningen utifrån givna hållbarhetsaspekter som efterföljs i respektive kommun, är det väsentligt att planerarna driver kompletterande strategier och engagemang om en stadsplanering för barn (Bolleter & Ramalho, 2020). Det här i huvudsak för att barn varken skall marginaliseras eller att deras rätt till utomhusrekreation skall motverkas, vilket det märkbart görs i dagens stadsplanering, utan istället stödjas och planeras utefter.

5.2.1. Planering utifrån barns utomhusrekreation

Planerarnas perspektiv i Ystad och Trelleborg motsvarar de teoretiska principerna som framkommer i styrdokumentet och planprogrammen, vad gäller ambitionen att alstra en stad som är barnvänlig med avsikt att försäkra sig om att barn tillgodoses i stadsplaneringen, samtidigt som de ges rätten att uttrycka åsikter, bli hörda och tas på allvar. Dessvärre är det anmärkningsvärt att det här endast verkar efterföljas i nedskrivet format, men att den verkliga planeringen ser annorlunda ut. Det är nämnvärt att det i Ystad, till skillnad från Trelleborg, tydligt uppenbaras en ny inriktning inom planeringsarbetet vad

gäller övergripande satsningar för en barnvänlig stad. Dock är det oklart om satsningarna framställts efter dialoger med barn, eller om det är kommunala beslutsfattare och tjänstepersoner som talat åt, och inte för, barnen. I relation till att barns deltagande i beslutsprocesser framställs vara aningen vagt och otydligt, är det även värt att begrunda att dialoger med barn inte förekommer i önskvärd utsträckning.

I Trelleborg kommer förvisso den befintliga Stadsparken att bevaras och vidareutvecklas för att kunna sammanlänkas med det planerade förtätningsområdet. Det här kan förhoppningsvis erbjuda goda rekreationsmöjligheter i "utkanten" av området, vilket i sin tur kan ge en antydning på att det ändå riktas hänsyn åt barn då utomhusmiljöer som är till för rörelse och rekreation genereras trots förtätningen. Däremot har vi svårt att se att den här möjligheten existerar i Ystad, där planerna för Västra Sjöstadens nästkommande etapp berör bebyggelse av all den åkermark som i dagsläget existerar utmed den befintliga bebyggelsen i området. Då den intilliggande Stadsparken i Trelleborg erbjuder en närbelägen utomhusmiljö, finns däremot risken att det anses vara "tillräckligt" för att tillfredsställa barns lek- och rekreationsmöjligheter, för att därav istället prioritera en förtätning där det

enbart byggs bostäder och olika verksamheter. En följd av det här kan vara att rekreativ utomhusmiljö intill exempelvis bostäderna inte prioriteras i den mån som är önskvärt och utmynnar i en avsaknad av nära friytor som annars kunnat gynna barn. Det kan resultera i att det enbart är Stadsparken som utgör en rekreativ utomhusmiljö, vilket innebär att området inte blir så barnvänligt planerat (Horelli, 1998; Kyttä, 2004).

Det är oklart om den förtätningsbenägna stadsplaneringen i de båda kommunerna faktiskt genererar lek- och rekreationsmöjligheter för barn. I det här arbetet tycks det däremot existera samband mellan tät och barnvänlig planering, men att förtätningen har en större inverkan än vad en barnvänlig stad någonsin förväntas ha, om man utgår från insamlad empiri. Med hänsyn till arbetets syfte existerar därmed en medvetenhet om att barnvänlig utomhusmiljö är viktigt, men trots detta drivs stadsplaneringen av en viss nonchalans vad gäller barn. Trots att det inte nämns något om barnvänlig planering, går det inte heller att hävda att det inte alls skapas ökade förutsättningar för barn i och med att förtätningen exempelvis tillgängliggör Stadsparken för barn som bor nära. Under platsbesöken observerades även att det finns potential att skapa barnvänliga förtätningsområden som främjar en

trygg och hälsosam rörelsefrihet som är gynnsam för barns förmåga att utvecklas (Horelli, 1998; Kyttä, 2004). Den ständiga frågan är dock hur kommunernas teoretiskt förankrade planprogram, som lyfter barnperspektivet men inte redogör för det, kommer att tillmötesgå barn när planerna konkretiseras.

Tonvikten hamnar i huvudsak på att förtätningen förväntas leda till en kvantitativ minskning av friytor, och att utbudet av friyta per person förväntas bli betydligt lägre än vad kommunerna upplever som önskvärt när Västra Sjöstaden och Övre & Stadsparkskvarteren färdigställs. Trots detta upplever planerarna att det finns förutsättningar att generera kvalitativa värden även om ytorna genomgår en kvantitativ minskning på grund av den höga förtätningsgraden. Det är värt att ifrågasätta om fördelarna med närhet till viktiga platser överväger förlusterna av friyta för barns lek- och rekreationsmöjligheter. Om vi utgår från Trelleborg karakteriseras planeringen för en bra utomhusmiljö av en kontinuerlig möjlighet till rekreation i ett stort antal olika miljöer. Däremot kan stadsområden med lägre andel utomhusmiljöer ändå upplevas som mer gröna om ytorna endast planeras med närhet och tillgänglighet som ledord, istället för att utgå från barns

perspektiv och delaktighet. I likhet med det här tog planeraren i Ystad ställning för att en bra utomhusrekreation förväntas vara lättillgänglig och sammanhängande med ett varierat aktivitetsinnehåll som tillfredsställer olika samhällsgrupper. All diskussion ovan är nödvändig att framföra, då både Ystads och Trelleborgs planerare återkommande repeterar att planeringen görs för alla samhällsgrupper, men tar ingen konkret ställning för barn eller deras rätt till utomhusrekreation.

Det är tydligt att planerarna inte ser barns utomhusrekreation som en grundläggande riktlinje i de aktuella planeringsprojekten. Det här trots att både Ystads och Trelleborgs kommun har framarbetade barnchecklistor, som uttrycks som väsentliga i planeringen för att kunna ta hänsyn till barn och deras rättigheter i den förtätade staden. Fastän det är en mer TOD-inriktad stadsplanering som råder försöker de båda kommunernas planerare motivera CFE som en självklarhet om endast en trygg och säker utomhusmiljö samverkar. De uttrycker nämligen att det av denna anledning inte är väsentligt att endast fokusera, utgå från eller planera för barn då det planeras för alla samhällsgrupper. Just det här är intressant, då planerarna tar ställning för att en allomfattande planering är viktigare än att planera för enbart barn.

Vidare verkar det existera en ovisshet hos planerarna vad gäller sammanhängande stråk till befintliga eller framtida rekreationsområden, då det verkar vara underförstått att barn förväntas vara förhållandevis tillfredsställda även om det inte är planerat för barn. Det här är ett problematiskt tankesätt, speciellt eftersom tidigare styrdokument och planprogram präglats av samma tankesätt och planerarna uttrycker entydigt att det utmynnat i att barn inte har någon, eller i bästa fall en begränsad, rätt till staden i både Ystad och Trelleborg. Barn uttrycks ha en komplicerad relation till staden och dess olika utomhusmiljöer, och det antas inte bli bättre då utomhusmiljöns användbarhet minskar om friytorna för lek- och utomhusrekreation blir alltför små i Ystads förtätningsområde. Motsvarande framförs även av planerarna i Trelleborg som menar att barns möjlighet till rekreation minskar om planeringen inte utgår från den gående människan och alstrar ett stort antal olika utomhusmiljöer.

Trots att det upplevs vara av särskild vikt att se till barns behov, råder det enligt Ystads och Trelleborgs kommun en begränsad rörelsefrihet för barn i staden. Tanken har varit att det här skall lösas genom bland annat trafikseparerade åtgärder, avseende att skapa rumsliga förändringar i form av att öka

tillgängligheten i områden som planeras tätt. Då markytan i förtätningsområdena däremot upplevs vara fokuserad till mobilitet i dagsläget, i huvudsak fordon men även cyklar, blir det i slutändan en prioriteringsfråga om barn faktiskt skall få trygga uppväxtvillkor och stimulerande utomhusmiljöer i relation till en barnvänlig stad. Emellertid menar planerarna i Trelleborg att barn och deras behov måste uppmärksammas i den ständigt förtätningsbenägna staden. Att det sedan anses vara relativt säkert för barn att förflytta sig inom staden om trafikflödena är låga, hindrar däremot inte kommunen från att uppmana barn till att inte röra sig fritt inom den täta staden. Det här kan sättas i relation till att bilismen i Ystad i själva verket inte minskat i den mån som är önskvärt, och att det därmed kan diskuteras om förtätningen verkligen tillfredsställer alla samhällsgrupper avseende tillgängligheten även i Övre & Stadsparkskvarteren i Trelleborg.

Att det som utmärker dagens stadsplanering överensstämmer med att förtätningen förväntas alstra långsiktigt hållbara städer som sägs gynna respektive individ, är rätt uppenbart (Bengtsson & Qviström, 2015). Det här har mycket att göra med överväganden hos styrande politiker som innehar rollen som ledande beslutsfattare. På så sätt går det att fastlägga politiken som en

handlingskraft som antingen stödjer eller motverkar barns utomhusrekreation i planeringsprojekt. Om man sedan utgår från att samtliga styrdokument och planprogram är politiskt förankrade är det inte heller förvånansvärt att barns rättigheter och deltagande finns i händerna på politiska makthavare som dirigerar planerarna i deras förhållningssätt. I dagens stadsplanering för de båda kommunerna återfinns, som tidigare nämnts, tydliga direktiv för många olika fokusområden, men ingen tillkännager barns utomhusrekreation. Det här är problematiskt, för om inte den styrande politiken framför barn och deras möjligheter till utomhusrekreation som viktigt, kommer inte heller ansvariga planerare utgå från att det är av prioritet i aktuella förtätningsområden.

5.3. Metoddiskussion

Genom arbetets gång har vi förblivit kritiska till de val och beslut som gjorts. För att kunna besvara arbetets syfte och frågeställningar, har kvalitativ metodtriangulering varit essentiellt och avgörande för tillvägagångssättet, strukturen och slutligen resultatet. Bryman (1997) menar vidare att det här genererar ett arbete som utgår från olika forskningsmetoder och därigenom även varierande information, vilket också varit vår avsikt i relation till att

åstadkomma ett empiriskt underlag som alstrar omfattande diskussioner och slutsatser. Med hänsyn till ämnesområdet, så har det metodologiska även genererat vetenskaplighet och samverkat med det teoretiska ramverket (Sjöberg & Wästerfors, 2008). Under arbetets gång har det teoretiska därtill genomgått justeringar, då vi velat utöka beläggen för antagandena och argumenten som framförs i det här arbetet.

Initialt har dokumentanalys varit en givande metod för det här arbetet, trots att det enligt Kumar (2014) betonas vara svårt att verifiera kvaliteten på dokumenten. Att utgångspunkten varit styrdokument och planprogram som förankrats i Ystads respektive Trelleborgs kommun, ökar däremot endast arbetets validitet och reliabilitet om dokumenten är granskade och av hög kvalitet (Christensen 2010). De valda dokumenten var dock de mest relevanta utifrån arbetets syfte och frågeställningar. Enligt Wagner et al. (2012) kan dokumentanalyser av denna sort även vara ett hjälpsamt inslag innan platsbesök genomförs, just för att vi i den här situationen hade möjlighet att bekanta oss med både Ystads och Trelleborgs förtätningsområden innan besöken gjordes. Det här gjorde att vi förblev fokuserade under platsbesöken, tog god tid på oss och såg till att inte förbise viktiga aspekter. Samtidigt förblir

vi medvetna om att genomförda platsbesök kunnat förlängas till fler tidpunkter och veckodagar för att skapa en helhetssyn vad gäller områdenas användning, just för att deras aktivitet och folkrörelse sannolikt varierar. Trots allt det ovannämnda har det väsentliga, från vår sida, endast varit att genomföra platsbesök för att kunna driva arbetet närmare ett trovärdigt slutresultat.

Slutligen är det en självklarhet att intervjuer kan genomföras på diverse sätt, men vår initiala avsikt var att genomföra semistrukturerade intervjuer på plats i respektive kommun eftersom personliga intervjuer beaktas vara effektivare samt trovärdigare (Olsson & Sörensen, 2011). Dessvärre förändrades det här, på grund av okontrollerbara yttre faktorer, och intervjuerna var därför tvungna att genomföras via e-postkonversationer. Trots att det här inte var ett medvetet val från vår sida, förblir vi medvetna om att det här till en viss grad kan ha påverkat arbetets utfall eftersom kommunikationen mellan oss och planerarna förblev digital. Anledningen till att vi ville genomföra semistrukturerade intervjuer var för att kunna ställa potentiella följdfrågor som skulle uppstå när respektive fråga besvarades, vilket vi dessvärre inte kunde göra lika smidigt digitalt. Moment som dessa hade med stor sannolikhet varit annorlunda under ett personligt intervjutillfälle. I enlighet med Robson och McCartan (2016) samt

Holstein och Gubrium (2003) förblir vi medvetna om att det hade varit mer fördelaktigt att genomföra telefonintervjuer, än e-postkonversationer, eftersom intervjuer via telefon genererar en muntlig dialog som möjliggör direkta följdfrågor. Däremot är vår uppfattning att vi trots allt erhållit ett empiriskt underlag som är värdefullt för sammanställandet av det här arbetet.

KAPITEL 6

6. REFLEKTERANDE SLUTSATS

Med avsikt att kunna färdigställa det här arbetet besvaras syftet och frågeställningarna i det här avslutande kapitlet, innan vidare forskningsstudier föreslås.

6.1. Planerares inställning till barns

utomhusrekreation

Då det i både Ystads och Trelleborgs kommun finns en tydlig inställning till att barn betraktas vara en av de mest utsatta samhällsgrupperna, bör det av den här anledningen vara en självklarhet att planera utefter barn och deras rättigheter samt möjligheter i staden. Dessvärre är det anmärkningsvärt att det inte förekommer en sådan planering i praktiken. Istället förespråkas en allmän stadsplanering utan att barnperspektivet förekommer som en egen utgångspunkt. När det väl kommer till kritan är det därmed av stor vikt att uppmärksamma att planerares inställning till barns utomhusrekreation inte överensstämmer med den kommunala agendan om att barnchecklistan bör reglera stadsplaneringen utifrån FNs barnkonvention. Snarare marginaliseras

barn i planeringen med anledning av att kommunerna prioriterar andra faktorer såsom skapandet av hållbara och promenadvänliga förtätningsområden som förväntas alstra tillgänglighet. Som en följd av det här är det ytterst oklart om områdenas friytor kan erbjuda önskvärda kvaliteter som genererar utomhusrekreation och en barnvänlig stad.

Det är uttalat att Västra Sjöstaden i Ystad och Övre & Stadsparkskvarteren i Trelleborg, planeras för samtliga samhällsgrupper. Det här innebär självfallet att barn ingår, men det innebär dessutom att planerare inte involverat barn i planerings- och beslutstagande processer eller på annat sätt sett till att deras möjligheter till utomhusrekreation tas i beaktande. Därigenom har arbetet för en barnvänlig stad brustit, då planerarna i dagsläget *inte* tar hänsyn till barns hälsa, trygghet, rätt till delaktighet och framförallt inklusion i den mån som är nödvändig. Snarare har barn missgynnats av stadsplaneringen i lika stor utsträckning som alla andra samhällsgrupper, eller mer. Det antyder att planerare utifrån beslut på politisk nivå driver en områdesplanering utifrån

enbart förtätning, som mest troligt missgynnat planeringen för barn och deras utomhusrekreation, då barnen i själva verket *inte* beaktats.

Problemet är inte att de båda kommunerna planerar för en ökad stadsattraktivitet, problemet är snarare att planerare bland annat inte inkluderar barn i planeringen, utan mer eller mindre förväntar sig att barnen bör anpassa sig till det som erbjuds i rekreativa värden. Barns deltagande är viktigt, men det är desto viktigare att beslutsfattare tar sitt ansvar vad gäller planeringen för en barnvänlig stad och dess utomhusmiljöer. Ökat barndeltagande löser nämligen ingenting om ansvariga och verkställande planerare inte har som ambition att genomdriva förändring. Både barns egna perspektiv och barnperspektivet sett utifrån planerares inställning, kan komma till att vara viktiga för att kunna skapa barnvänliga utomhusmiljöer. En stadsplanering som har utgångsläge i CFE används nämligen för båda dessa perspektiv. Så, förlitar man sig helt på barns delaktighet är det ändå inte säkert att resultatet blir önskvärt, trots att det är viktigt att låta barn få uttrycka sina önskemål och åsikter.

6.2. Barns rätt till utomhusrekreation

Så, vad återfinns egentligen i planeringen som stödjer barns utomhusrekreation? Initialt kan det konstateras att det teoretiska ramverket för CFE respektive TOD motsvarar återkommande resonemang i både Ystads och Trelleborgs stadsplanering. De kan tydligt samverka, men också stå i motsats till varandra, och av den här anledningen finner barns möjligheter till utomhusrekreation olika mycket stöd i planeringen för de båda. Perspektiven beskrivs tydligt i både skrift och tal, men i praktiken blir det trots allt *bara* TOD som slår igenom i den fysiska planeringen under tiden CFE *endast* förblir ord.

I och med att de båda kommunerna förespråkar att ett stadsplaneringsideal med utgångsläge i förtätning förväntas alstra utomhusmiljöer som är tillgängliga, är det påtagligt att TOD minskar avstånden och således kan öka barns möjligheter till utomhusrekreation i närområden som potentiellt innehar rekreativa miljöerbjudanden som Västra Sjöstaden och Övre & Stadsparkskvarteren kanske aldrig når upp till. Å andra sidan är det främst CFE som stödjer barn på alla sätt och vis, vilket är anmärkningsvärt då det *inte* prioriteras. Kärnan i arbetet är därigenom att det blir en kommunal prioriteringsfråga om

förtätningen är viktigare än stadens friyor och vise versa. För att slutligen klargöra vad som motverkar barns utomhusrekreation, är det märkbart att förtätning förblir en *olägenhet* vad gäller barns utomhusrekreation, då markyta med rekreativa värden tas i anspråk för en attraktiv stadsförnyelse. Förtätning, som är rådande stadsplaneringsideal, implementeras med andra ord på fel sätt i planeringen om avsikten är att barn skall gynnas av en allt tätare stad.

6.3. Vidare forskningsstudier

Det finns ett antal saker som vi önskar att vi kunnat göra annorlunda med det här arbetet, av den anledningen önskar vi härmed föreslå olika inriktningar för vidare forskningsstudier inom samma ämnesområde. Till att börja med är det av intresse att i fortsättningen studera flera kommuner och områden för att få en bild av hur planeringen gynnar eller missgynnar barns utomhusrekreation i dagsläget. Ytterligare inriktningar hade kunnat vara att studera exempelvis beslutsfattare och deras roll, eller hur det kommer sig att TOD och liknande idéer om förtätning vunnit så stort genomslag. Slutligen hade det även varit intressant att studera hur miljöerna som byggts fungerar för barn.

KAPITEL 7

7. REFERENSFÖRTECKNING

Bengtsson, J. & Qviström, M. (2015). What Kind of Transit-Oriented Development? Using Planning History to Differentiate a Model for Sustainable Development, *European Planning Studies*, vol. 23(12), ss. 2516-2534.

DOI: [10.1080/09654313.2015.1016900](https://doi.org/10.1080/09654313.2015.1016900)

Berg, B.L. (2004). *Qualitative research methods for the social sciences*. 5. uppl. Boston, Mass.: Pearson.

Bolleter, J. & Ramalho, C. E. (2020). *Greenspace-Oriented Development: Reconciling Urban Density and Nature in Suburban Cities*. Cham: Springer.

DOI: [10.1007/978-3-030-29601-8](https://doi.org/10.1007/978-3-030-29601-8)

Boverket. (2013). *Planera för rörelse! - en vägledning om byggd miljö som stimulerar till fysisk aktivitet i vardagen*. Karlskrona: Boverket. Hämtad från <https://www.boverket.se/globalassets/publikationer/dokument/2013/planera-for-rorelse.pdf> [2020-02-23]

Boverket. (2015). *Barn och ungas utemiljöer*. Hämtad från <https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/planering/detaljplan/temadelar-detaljplan/barn-och-ungas-utemiljoer/> [2020-01-23]

Boverket. (2016). *Rätt tätt - en idéskrift om förtätning av städer och orter*. Karlskrona: Boverket. (D.nr. 1523/2015). Hämtad från <https://www.boverket.se/globalassets/publikationer/dokument/2016/ratt-tatt-en-ideskraft-om-fortatning-av-stader-orter.pdf> [2020-01-22]

Brendel, P. & Friday, J. M. (2009). *Jersey Village Mixed-Use / TOD Plan*. Milford: Kimley Horn & Associates, Gateway Planning Group, TXP, Inc. Hämtad från https://www.gatewayplanning.com/uploads/gateway/JV_TOD_Overall%20Phase%20Report.pdf [2020-04-08]

Brennan, M. A., Barnett, R. V. & McGrath, B. (2009). The Intersection of Youth and Community Development in Ireland and Florida: Building Stronger Communities through Youth Civic Engagement. *Community Development*, vol. 40(4), ss. 331-345. DOI: [10.1080/15575330903279630](https://doi.org/10.1080/15575330903279630)

Bryman, A. (1997). *Kvantitet och kvalitet i samhällsvetenskaplig forskning*. Lund: Studentlitteratur.

Casselbrant, J. & Hohenthal, D. (2019). Debatt "Täta städer är framtiden - särskilt för barn". [KANOZI] *ARKITEKTER*. Hämtad från <https://www.kanozi.se/debatt-tata-stader-ar-framtiden-sarskilt-for-barn/> [2020-01-28]

Cele, S. (2015). Childhood in a neoliberal utopia: planning rhetoric and parental conceptions in contemporary stockholm. *Geografiska Annaler: Series B, Human Geography*, vol. 97(3), ss. 233-247. DOI: [10.1111/geob.12078](https://doi.org/10.1111/geob.12078)

Christensen, L. (2010). *Marknadsundersökning: en handbok*. 3. uppl. Lund: Studentlitteratur.

Crozier, C. & Hadjiri, K. (2009). Post-occupancy evaluation: Purpose, benefits and barriers. *Facilities*, vol. 27, ss. 21-33. DOI: [10.1108/02632770910923063](https://doi.org/10.1108/02632770910923063)

Dahlman, Y. (u.å.). *Upplevelseanalys*.

Dahmström, K. (2011). *Från datainsamling till rapport: att göra en statistisk undersökning*. 5. uppl. Lund: Studentlitteratur.

Flyvbjerg, B. (2006). Five Misunderstandings About Case-Study Research. *Qualitative Inquiry*, vol. 12(2), ss. 219-245. DOI: [10.1177/1077800405284363](https://doi.org/10.1177/1077800405284363)

Grahn, P. & Stigsdotter, U. (2010). The relation between perceived sensory dimensions of urban green space and stress restoration. *Landscape and Urban Planning*, vol. 94, ss. 264-275. DOI: [10.1016/j.landurbplan.2009.10.012](https://doi.org/10.1016/j.landurbplan.2009.10.012)

Henrikson, A. & Weibull, E. (2008). *Förtätning inom stadsplanering – en studie av syftning och framställning i svensk dagspress*. (Examensarbete, Stad och Land, Sveriges Lantbruksuniversitet Uppsala). Hämtad från https://stud.epsilon.slu.se/12126/1/henrikson_a_weibull_e_171107.pdf [2020-02-26]

Holstein, J.A. & Gubrium, J.F. (2003). *Inside interviewing: new lenses, new concerns*. Thousand Oaks, Calif.: Sage.

Horelli, L. (1998). Creating Child-Friendly Environments. *Childhood - A Global Journal of Child Research - Childhood*, vol. 5, ss. 225-239. DOI: [10.1177/0907568298005002008](https://doi.org/10.1177/0907568298005002008)

Jacobsen, D.I. (2002). *Vad, hur och varför: om metodval i företagsekonomi och andra samhällsvetenskapliga ämnen*. Lund: Studentlitteratur.

Kumar, R. (2014). *Research methodology: a step-by-step guide for beginners*. 4. uppl. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.

Kyttä, M. (2004). The extent of children's independent mobility and the number of actualized affordances as criteria for child-friendly environments. *Journal of Environmental Psychology*, vol. 24, ss. 179-198. DOI: [10.1016/S0272-4944\(03\)00073-2](https://doi.org/10.1016/S0272-4944(03)00073-2)

Köhler, M. (2017). *Vulnerable children. A social perspective on health and healthcare*. DISS. Lund: Lund University: Faculty of Medicine.

Lerstrup, I. & Konijnendijk van den Bosch, C. (2017). Affordances of outdoor settings for children in preschool: revisiting heft's functional taxonomy. *Landscape Research*, vol. 42(1), ss. 47-62. DOI: [10.1080/01426397.2016.1252039](https://doi.org/10.1080/01426397.2016.1252039)

Lindgren, S. (2011). Textanalys. Förekommer i Fangen, K. & Sellerberg, A-M. *Många möjliga metoder*. Lund: Studentlitteratur.

Lotfi, S. & Koohsari, M. J. (2009). Analyzing accessibility dimension of urban quality of life: Where urban designers face duality between subjective and objective reading of place. *Social Indicators Research*, vol. 94, ss. 417-435. DOI: [10.1007/s11205-009-9438-5](https://doi.org/10.1007/s11205-009-9438-5)

Olsson, H. & Sörensen, S. (2011). *Forskningsprocessen: kvalitativa och kvantitativa perspektiv*. 3. uppl. Stockholm: Liber.

SCB. (2019). *Kommuner i siffror*. Hämtad från <https://www.scb.se/hitta-statistik/sverige-i-siffror/kommuner-i-siffror/#?region1=1286®ion2=1287> [2020-02-25]

SFS 2019:949. *Plan- och bygglag*. Stockholm: Finansdepartementet. Hämtad från https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/plan--och-bygglag-2010900_sfs-2010-900 [2020-01-23]

Padeiro, M., Louro, A. & Marques da Costa, N. (2019). Transit-oriented development and gentrification: a systematic review. *Transport Reviews*, vol. 39(6), ss. 733-754. DOI: [10.1080/01441647.2019.1649316](https://doi.org/10.1080/01441647.2019.1649316)

Riggio, E. (2002). Child friendly cities: good governance in the best interests of the child. *Environment & Urbanization*, vol. 14(2), ss. 45-58. DOI: [10.1630/095624702101286313](https://doi.org/10.1630/095624702101286313)

Robson, C. & McCartan, K. (2016). *Real World Research: a resource for users of social research methods in applied settings*. 4. uppl. Hoboken: Wiley.

Sjöberg, K. & Wästerfors, D. (2008). *Uppdrag: Forskning: Konsten att genomföra kvalitativa studier*. Malmö: Liber.

Sveriges Kommuner och Regioner. (2020). *Barnkonventionen blir svensk lag*. Hämtad från <https://skr.se/demokratiledningstyrning/manskligarattigheterjamstallldhet/barnetsrattigheter/barnkonventionenblirsvensklag.887.html> [2020-03-02]

Trafikverket. (2011). *Attraktiva stadsrum för alla - Shared Space*. Göteborg: Trafikverket. (2010:122). Hämtad från https://trafikverket.ineko.se/Files/sv-SE/11524/RelatedFiles/2010_122_attraktiva_stadsrum_for_alla_shared_space.pdf [2020-01-23]

Trelleborgs kommun. (2012). *Trelleborgs bästa sidor*. Hämtad från <https://www.trelleborg.se/sv/kommun-politik/kommunfakta/trelleborgs-basta-sidor/> [2020-03-03]

Trelleborgs kommun. (2014). *Checklista för barns rättigheter*. Trelleborg: Kommunledningsförvaltningen. KS 2014/93. Hämtad från <https://www.trelleborg.se/>

[globalassets/files/kommunledningsforvaltningen/hallbar-utveckling/filer/barnkonventionen/barnchecklista-antagen-2014.pdf](https://www.trelleborg.se/globalassets/files/kommunledningsforvaltningen/hallbar-utveckling/filer/barnkonventionen/barnchecklista-antagen-2014.pdf) [2020-03-24]

Trelleborgs kommun. (2018). *Planprogram för Övre och Stadsparkskvarteren*. Trelleborg: Trelleborgs kommun. PL-2015-31 - Godkännandehandling. Hämtad från <https://www.trelleborg.se/globalassets/files/tekniskaforvaltningen/mexavdelningen/filer/ovre/planprogram.pdf> [2020-03-24]

Trelleborgs kommun. (2019a). *Fördjupad Översiktsplan - för Trelleborgs stad 2035*. Trelleborg: Trelleborgs kommun. Samrådshandling. Hämtad från <https://www.trelleborg.se/globalassets/files/samhallsbyggnadsforvaltningen/filer/plan/oversiktsplan/oversiktsplan-2035/fop-2035-samradshandling-lag-del1-uppd.pdf> [2020-03-03]

Trelleborgs kommun. (2019b). *Hur ser det ut i Trelleborg? En befolkningsstatistisk presentation*. Hämtad från <https://www.trelleborg.se/globalassets/files/centralt/filer/statistik/kommunstatistik/rapporter/statistik-2018.pdf> [2020-03-03]

UNICEF (2009). *Barnkonventionen: FN:s konvention om barnets rättigheter*. Stockholm: UNICEF Sverige. Hämtad från <https://unicef.se/barnkonventionen/las-texten#hela-texten> [2020-03-24]

Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Elanders Gotab. Hämtad från http://www.gu.se/digitalAssets/1268/1268494_forskningsetiska_principer_2002.pdf [2020-03-03]

Wagner, C., Kawulich, B.B. & Garner, M. (2012). *Doing Social Research: A Global Context*. Berkshire: McGraw-Hill Higher Education.

Yang, L., van Dam, K. H., Majumdar, A., Anvari, B., Ochieng, W. Y. & Zhang, L. (2019). Integrated design of transport infrastructure and public spaces considering human behavior: A review of state-of-the-art methods and tools, *Frontiers of Architectural Research*, vol. 8(4), ss. 429-453. DOI: [10.1016/j.foar.2019.08.003](https://doi.org/10.1016/j.foar.2019.08.003)

Ystads kommun. (2016). *Staden Ystad 2030 - Fördjupning av översiktsplanen för Ystads kommun*. Ystad: Ystads kommun. KS 2013/273 - Utställningsutlåtande. Antagen av Kommunfullmäktige 15 juni 2016. Hämtad från https://www.ystad.se/globalassets/dokument/sam/planavdelningen/fop-ystad/fop-ystad-antagen-av-kf-20160615-94_mindre-fil.pdf [2020-03-10]

Ystads kommun. (2018). *Barnets Bästa - Plan för att stärka barns rättigheter i Ystads kommun*. Ystad: Ystads kommun. Antagen av Kommunfullmäktige 15 mars 2018. Hämtad från <https://www.ystad.se/globalassets/dokument/lou/folkhalsa/plan-for-barnets-rattigheter-ystad.pdf> [2020-03-10]

Ystads kommun. (2019). *Detaljplan för Del av Lilla Tvären 1:3, sydväst om Drottning Margarethas väg, inom stadsdelen Västra Sjöstaden i Ystad*. Ystad: Ystads kommun. SAM 2012/10170. Granskningshandling. Hämtad från <https://www.ystad.se/globalassets/dokument/sam/planavdelningen/vastra-sjostaden/granskning-planbeskrivning-v-sjostaden.pdf> [2020-03-05]

7.1. Figurförteckning

Figur 1, 3, 4, 7 - 12, 15 - 19: Viktorija Ackar & Patricia Barna (2020)

Figur 2: Ystads kommun. (2019). *Illustrationsplan*. Hämtad från <https://www.ystad.se/globalassets/dokument/sam/planavdelningen/vastra-sjostaden/ill.pdf> [2020-04-28]

Figur 5, 6, 13, 14: Lantmäteriet (2020)

Viktorija Ackar

Patricia Barna